

NASTAVNI PLAN I PROGRAM
ZA 4. RAZRED DEVETOGODIŠNJE
OSNOVNE ŠKOLE

Septembar 2016.

REDNI BROJ	OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI	SEDMIČNI BROJ NASTAVNIH ČASOVA	GODIŠNJI BROJ NASTAVNIH ČASOVA
1.	Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost	4	140
2.	Prvi strani jezik	2	70
3.	Matematika	4	140
4.	Moja okolina	2	70
5.	Muzička/Glazbena kultura	2	70
6.	Likovna kultura	2	70
7.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	3	105
	UKUPNO:	19	665
	Izborni nastavni predmet		
8.	Vjeronauka/Vjeronauk	1	35
	Društvo/Kultura/Religija		
	Ostali oblici nastavnog rada		
	Odjeljenska zajednica	1	35
	UKUPNO OPTEREĆENJE UČENIKA	21	735

SADRŽAJ

BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I

KNJIŽEVNOST	3
MATEMATIKA	16
MOJA OKOLINA	29
MUZIČKA/GLAZBENA KULTURA	39
LIKOVNA KULTURA	48
TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	56

**BOSANSKI, HRVATSKI,
SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST**

4. RAZRED

BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I
KNJIŽEVNOST - III Razred
(4 sata sedmično, 140 sati godišnje)

Obrazloženje: Iz oblasti kultura izražavanja nastavna jedinica „Pisanje izvještaja“ će se realizirati u V razredu.

Lektira „Patljak iz zaboravljene zemlje“ Ahmet.H zamijenjena naslovom „Patuljak vam priča“ Ahmet Hromadžić.

ČITANJE I PISANJE 30	Posebni sati čitanja 3 Usavršavanje tehnike (pravilnosti, brzine i izražajnosti) Rad na poboljšanju razumijevanja pročitano	Vježbe usmjerene na usavršavanje pisanja latiničnim pismom 2 • tehnika pisanja • preciznost u saopštavanju sadržaja mišljenja u pisanoj formi	Usvajanje pisanih slova ćirilice 25 - usvajanje grafičke strukture slova - povezivanje slova u strukture riječi - pisanje riječi i rečenica - prepisivanje kraćeg teksta
INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA 50	Čitanačka štiva 35 Interpretacija proznih i poetskih tekstova , doživljaj književno-umjetničkih štiva i usvajanje književno-teorijskih pojmova	Lektira 15 Osamostaljivanje u čitanju, potertavanje značaja znanja i knjige u odgoju i samoodgoju	
JEZIK 35	Rječnik 5	Gramatika 20	Pravogovor i pravopis 10
KULTURA IZRAŽAVANJA 20	<u>Narativni oblici</u> Prepričavanje na osnovu samostalno sastavljenog plana 2+1+1 Pričanje na osnovu datog početka (slike,teksta) 1+1+1 Pričanje na osnovu datih tematskih riječi 1+1+1	Deskriptivni Opisivanje poznatog predmeta 1+1+1 Opis lika 1+1+1	Informativni Pisanje izvještaja 1+1 Mješoviti Pismo kao izraz zahvalnosti 1+1
MEDIJSKA KULTURA 20	Dokumentarni film 1	Crno-bijeli i film u boji 1	Nijemi i zvučni film 1
			Radio-emisije 1
			Dječiji listovi 1

- Broj nastavnih sati uz pojedina područja je samo orijentaciona naznaka vremena potrebnog za realizaciju predviđenih programskih sadržaja. Nastavnici imaju slobodu u planiranju i uspostavljanju balansa između prethodnih postignuća u pojedinim područjima i vremena potrebnog za dalji rad. Imaju punu slobodu u izboru nastavnih metoda, oblika nastavnog rada, nastavnih sredstava sredstava, naravno u skladu sa savremenim tendencijama u metodici nastavnog rada. Ali sve je podređeno postavljenim ciljevima i jasno naznačenim ishodima učenja.

ČITANJE I PISANJE				
Programski sadržaji	Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci	Standardi očekivanih postignuća		
		Minimum (zadovoljava)	Prosječno (dobar)	Iznad prosjeka (visok standard)
<p><i>Čitanje proznog teksta štampaog /tiskanog latiničnim pismom</i></p> <p><i>Čitanje naglas</i> <i>Čitanje usebi</i> <i>Čitanje po ulogama</i> <i>Izražajno čitanje</i></p> <p><i>Čitanje i recitovanje lirske pjesme</i></p> <p><i>Čitanje teksta štampanog ćirilničnim pismom</i></p>	<p>Pojačavanje spoznaje o značaju čitanja; Vježbanje u koncentraciji na sadržaj; Čitanje kao učenje kako da se čita; Svijest o zadatku (šta se traži od mene? Gdje to mogu naći u udžbeniku? Šta mi je još potrebno? Koji izvori informacija postoje?</p> <p>Razvijanje sposobnosti čitanja radi sticanja informacija Razvijanje sposobnosti kritičkog čitanja</p> <p>Osposobljavanje za čitanje u sebi i brzo uočavanje ključnih riječi Osposobljavanje za samostalno čitanje i razumijevanje pročitnog</p> <p>Priprema za vrijednosnu analizu i vrednovanje umjetničkih i životnih poruka</p> <p>Osposobljavanje za čitanje pjesme, memorisanje sadržaja i recitovanje Pravilno čitanje , razumijevanje i reprodukcija pročitnog.</p>	<p>Čitanje tekstova štampanih latiničnim pismom (glasno i u sebi , razumijevanje pročitnog</p> <p>Čitanje i recitovanje po samoizboru</p> <p>Ilustriranje doživljaja pjesme</p> <p>Poznavanje slova ćirilnog pisma, pravilno čitanje riječi i rečenica razumijevanje pročitnog</p>	<p>Pravilno i tečno čitanje s razumijevanjem smisla pročitnog reproduktivna i svaralačka razima</p> <p>Izražajno čitanje naglas i u sebi, prepoznavanje pjesničkih slika, ritma, rime</p> <p>Recitovanje</p> <p>Čitanje sadržaja štampanog ćirilničnim pismom, razumijevanje i reprodukcija.</p>	<p>Izražajno čitanje i stvaralačko izražavanje (mogućnost kritičke ocjene, unošenja izmjena)</p> <p>Razumijevanje sadržajnih, kompozicijskih aspekata pažljivo strukturiranje pisanog rada</p> <p>Tečno čitanje tekstova štampanih latiničnim i ćirilničnim pismom</p>

<p><i>P i s a n j e</i></p> <p>Usavršavanje pisanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Pisanje rečenica o pročitanim sadržajima</i> - - <i>Pisanje o sadržajima mašte</i> - <i>Pisanje po diktatu (diktat s komentarom, objašnjeni diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, izborni diktat, stvaralački diktati, kontrolni diktat)</i> <p>Usvajanje pisanih slova ćirilice (pravilno pisanje i povezivanje slova u strukturu riječi, razumijevanje napisanog)</p> <p><i>Pisanje riječi i rečenica uz ilustrirane sadržaje</i> <i>Prepisivanje riječi, rečenica, kraćeg teksta</i></p>	<p>Usavršavanje tehnike pisanja latiničnim pismom, dalji rad na estetskoj strani rukopisa</p> <p>Razvijanje svijesti o značaju kulture pismenog izražavanja. raspored teksta, ortografski zahtjevi, usklađenost sadržaja (mišljenja i napisanog sadržaja)</p> <p>Osposobljavanje za analizu napisanog, uočavanje nedostataka, evidentiranje vlastitih grešaka, procjena nivoa postignuća</p> <p>Razumijevanje značaja poznavanja jednog i drugog pisma i osposobljavanje za čitanje tekstova štampanih ćirilicom i mogućnost služenja pisanim slovima ćirilice u pismenim vježbama i komunikaciji.</p>	<p>Poznavanje pisanih slova latinice i mogućnost pravilnog pisanja riječi, rečenica, kraćih tekstova</p> <p>Pisanje po diktatu riječi, rečenica, kratkog teksta</p> <p>Poznavanje pisanih slova ćirilice, mogućnost povezivanja slova u strukturu riječi</p> <p>Prepisivanje riječi Pisanje riječi po diktatu</p> <p>Pisanje kraćih rečenica</p>	<p>Potpuno snalaženje u pisanju slovima latinice (pravilan i estetski izgrađen rukopis)</p> <p>Pisanje riječi, rečenica, sastava</p> <p>Usvojena pisana slova ćirilice, Pravilno pisanje svih slova, njihovo pravilno povezivanje u strukturama riječi</p> <p>Razumijevanje napisanog</p> <p>Mogućnost prepisivanja rečenica štampanih ćirilicom pismom pisanim slovima ćirilice</p>	<p>Izgrađen rukopis i pisanje dovedeno do nivoa automatizma (u latiničnom pismu)</p> <p>Razumije sadržajne, kompozicijske aspekte, pažljivo strukturira pisani rad</p> <p>Pisanje ćirilicom bez zastoja, čitko i lijepo</p>
--	--	--	--	---

INTERPRETACJA KNJIŽEVNOG TEKSTA / 50 /

Književni tekstovi	Književno-teorijski pojmovi	Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci	Ishodi druženja s književnim tekstom		
			Zadovoljavajući	Prosječni	Iznad prosjeka
<p><i>Čitanačka štiva</i> Nasiha Kapidžić-Hadžić: <i>Divna zemlja i tetka Devla</i> Jakov Jurišić: <i>Srne na santi leda</i> Zehra Hubijar: <i>Kestenjar</i> Indijska narodna priča: <i>Kako je postalo drago kamenje</i> Ivan Cankar: <i>Zastidio se majke</i> Japanska bajka: <i>Zlatna sjekira</i> Šukrija Pandžo: <i>Draga laž</i> Alija Isaković <i>Priča o Pink Panteru</i> Advan Hozić: <i>Kućni špijun</i> Branko Ćopić: <i>Nećeš mi vjerovati</i> Nedžati Zekerija: <i>Zar vam nisam rekao</i> Jure Kaštelan: Proljeće je slikar Maja Gjerek -Lovreković <i>Zimska priča</i></p>	<p>Tok događaja u vremenskom slijedu (na obimnijem tekstu)</p> <p>Uočavanje mjesta i vremena radnje</p> <p>Likovi-njihov izgled, postupci, osobine</p> <p>Uočavanje i upoređivanje postupaka glavnih likova (likovi čiji su postupci izrazito suoprotstavljeni)</p> <p>Uspostavljanje analogije: književni lik –likovi iz svakodnevnih životnih situacija</p> <p>Stav prema likovima i objašnjenje stava</p> <p>Uočavanje opisa lika u književnom tekstu</p> <p>Uočavanje opisa pojave u književnom tekstu</p>	<p>Spoznavanje onoga što nije neposredno dato ali je konstitutivni dio značenja riječi, rečenice, teksta</p> <p>Misaono i emocionalno poistovjećivanje s likovima</p> <p>Bogaćenje emocionalne,kognitivne i socijalne komponente</p> <p>Izražavanje vlastitog stava o liku, pronalaženje argumenata i formiranje vlastitog ponašanja u skladu s pozitivnim primjerima</p> <p>Afirmacija moralnih vrijednosti:dobrote, plemenitosti, poštenja, discipliniranosti i osjećaja za mjeru, marljivosti)</p>	<p>Pamćenje slijeda događaja</p> <p>Razumijevanje sadržaja na razini reprodukcije pročitano Uočavanje glavnog događaja,glavnih i sporednih likova</p> <p>Mogućnost reprodukcije (odgovori na pitanja u usmenoj formi i na pojednostavljena pitanja u pisanoj formi)</p> <p>Razlikovanje vrsta književnog teksta na osnovi osnovnih obilježja</p>	<p>Razumijevanje na razini uopštavanja i formuliranja podnaslova logičkim cjelinama</p> <p>Razumijevanje kao rezultat uviđanja uzroka i posljedice. formuliranje poruke</p>	<p>Potpuno samostalno čitanje, razumijevanje pročitano, mogućnost samostalne analize i raspravljanja o pročitanoj sadržaju.</p> <p>Izgrađen vlastiti odnos prema književnom tekstu .</p>

<p>Dramski tekstovi: Željka Horvat – Vukelja: <i>Reumatični kišobran</i> Jadranka Čunčić-Bandov: <i>Jesenska šumska šala</i> Pjesme Alija H. Dubočanin: <i>Jesenja pisma</i> Gustav Krklec: Prvi snijeg Ismet Bekrić: <i>Domovina nije riječ iz spomenara</i> Kasim Deraković: <i>Ljetna noć</i> Muharem Omerović: <i>Moja baka</i> Šukrija Pandžo: <i>Osluškiivanje</i> Grigor Vitez: <i>Svirala od vrbe</i></p>	<p>Piščev govor i govor lika Didaskalije</p> <p>Pjesnička slika</p> <p>Ritam –podizanje i spuštanje glasa u govoru i čitanju; izmjena dugih i kratkih slogova)</p> <p>Rima- glasovno podudaranje krajnjih slogova (dvosložna rima)</p>	<p>Dalji rad na čitanju dramskog teksta (prirodno i bez patetike; Rad na glasovnoj izražajnosti, vježbanje ekspresivnosti i smisla za isticanje značajnih elemenata Izražajno predstavljanje teksta Ostvarivanje uloge u igrokazu kao vid govorne produkcije</p> <p>Obično, svakodnevno u pjesmi Izvori nadahnuća</p> <p>Ritam i rima kao izrazi doživljaja Poezijom do uestetskog doživljaja i spajanja emotivne, spoznajne, vrijednosne, imaginativne komponente, stvarnog i maštovitog</p> <p>Njegovanje senzibiliteta za sugestivnost pjesničke riječi, odgoj za ljepotu pjesničkog kazivanja</p>	<p>Razumijevanje sadržaja dijaloga, pravilno čitanje</p> <p>Pravilno čitanje Pjesme, recitovanje pjesme</p>	<p>Dočaravanje likova, atmosfere izražajnim čitanjem</p> <p>Izražajno čitanje recitovanje, razumijevanje pojmova predviđenih programom</p>	<p>Gluma, preuzimanje uloge lika, unošenje promjena u tekst</p> <p>Stvaralački odgovor na pjesmu kao poticaj pisanje pjesme, sastava</p>
<p>Lektira Ivica Vanja Rorić: <i>Plavi vjetar</i> Bisera Alikadić: <i>Kraljica iz dvorišta</i> Ahmed Hromadžić: <i>Patuljak vam priča</i> Karlo Kolodi: <i>Pinokio</i> <i>Vrelo ljepote/Stihovi u lektiri/ (izbor iz bosanskohercegovačke poezije za djecu)</i></p>	<p>Razumijevanje smisla čitanja. Zašto čitamo? Kako samostalno čitati ? Čitanje radi uživanja. Čitanje radi sticanja i proširivanja znanja Radi upoznavanja s knjigom (naslovna strana, autor, izdavač, broj stranica, o čemu se govori u knjizi), vježba u predstavljanju teksta, knjige.</p>	<p>Osposobljavanje učenika za samostalno čitanje, pamćenje i mogućnost prezentacije</p> <p>Razumijevanje značaja znanja i uloge čitanja u učenju i odgoju i samoodgoju</p> <p>Vrijeme za priču; vrijeme za pjesmu: Čitamo odabrane dijelove dragih štiva, recitujemo pjesmu po samoizboru</p>	<p>Učenik je pročitao knjigu. Može odgovarati na postavljena Pitanja.</p>	<p>Može sudjelovati u analizi i samostalno govoriti o sadržaju, likovima, poruci</p>	<p>Samostalan/nost u prezentaciji pročitane knjige.</p> <p>Mogućnost poređenja, izvođenja zaključak</p>
<p>Učenici će o s j e ć a t i , prepoznati i doživljavati snagu i ljepotu pjesničke riječi. Uočavaće slikovitost, jezgrovitost u pjesničkom izrazu. Moći će porediti kazivanje u proznom tekstu, raspoloženje u pjesmi, muzičkom djelu, likovnom izrazu. Ljepotu će doživljavati svim čulima, mislima i osjećanjima.</p>					

MEDIJSKA KULTURA					
Programski sadržaji	Pojmovi	Odgojno-obrazovni ciljevi	Očekivana postignuća		
			Zadovoljavajući	Prosječni	Iznad prosjeka
<p><i>Filmske vrste</i></p> <p><i>Dokumentarni film</i></p> <p><i>Crno-bijeli film i film u boji</i></p> <p><i>Nijemi i zvučni film</i></p> <p><i>Radio –emisije</i></p> <p><i>Dječiji listovi</i></p>	<p>Šta je igrani, a šta dokumentarni fim</p> <p>U istoriji filma prve filmske predstave odnose se na dokumentarni film i snimljene situacije iz svakodnevnog života</p> <p>Napredak u razvoju filma</p> <p>-tehnički aspekti</p> <ul style="list-style-type: none"> - film u crno-bijeloj tehnici - film u boji <p>-Nijemi i zvučni film</p> <p>-Radio kao medij i radio-emisija u funkciji popularizacije znanja, kulture i zabave primjerene djeci</p> <p>Radio, emisija</p> <p>List kao komunikacija i izraz stvaralaštva odraslih za djecu i djece za djecu</p>	<p>Percepcija i recepcija filmskog sadržaja</p> <p>Uočavanje karakteristika i značaja dokumentarnog filma</p> <p>Zauzimanje stava</p> <p>Poređenje efekata Crno-bijelog i efekata filma u boji, zvučnog u odnosu na nijemi fil</p> <p>Ogoj i obrazovanje praćenje radio-emisija)</p> <p>Sudjelovanje u programima školske radio-stanice</p> <p>Razvijanje općih odgojnih vrijednosti</p>	<p>Mogućnost praćenja filmskog sadržaja u kontinuitetu i razumijevanje sadržaja filma</p> <p>Uočavanje razlike u tehnici snimanja</p> <p>Mogućnost koncentracije i slušanja, Pamćenja osnovnih informacija</p> <p>Samostalno čitanje</p>	<p>Praćenje i razumijevanje filmskog sadržaja, razumijevanje poruke</p> <p>Uočavanje relacije tehnika snimanja- i punoće doživljaja</p> <p>Pažljivo praćenje, memorisanje sadržaja, mogućnost reprodukcije</p> <p>Čita i komentira</p>	<p>Uočavanje Povezanosti izražajnih sredstava i ostvarenih efekata</p> <p>Produkcija ideja za snimanje dokumentarnog filma koji se odnosi na život u školi ili široj zajednici</p> <p>Mogućnost šireg objašnjavanja povezanosti pojedinih segmenata u procesu stvaranja filma</p> <p>Posjedovanje razvijene kulture slušanja i izbora sadržaja</p> <p>Mogućnost kritičkog čitanja</p>

GRAMATIKA					
Programski sadržaji	Pojmovi	Ciljevi i zadaci	Očekivana postignuća		
			Zadovoljavajuća	Prosječna	Iznad prosjeka
<p>Azbuka</p> <p>Vrste riječi:</p> <p>Imenice (rod i broj)</p> <p>Zbirne i gradivne imenice</p> <p>Zamjenice (lične i prisvojne)</p> <p>Pridjevi (opisni, prisvojni, gradivni)</p> <p>Brojevi (glavni i redni)</p> <p>Rečenica</p> <p>Subjekt i predikat u rečenici;</p> <p>Prosta neproširena rečenica</p> <p>Subjekatski i predikatski skup</p> <p>Prosta proširena rečenica</p> <p>Pravogovor i pravopis</p> <p>Veliko slovo u pisanju naziva :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ulica, trgova, bulevara - škola, - knjiga, listova, časopisa <p>U pisanju imena pripadnika naroda</p> <p>Pisanje imena životinja</p> <p>Pravilno rastavljanje riječi na kraju retka</p>	<p>Azbuka</p> <p>Imenice-rod, broj</p> <p>Zamjenice</p> <p>Pridjevi</p> <p>Brojevi</p> <p>Subjekt i predikat u rečenici</p> <p>glagol kao predikat</p> <p>Imenica kao subjekat</p> <p>subjekatski i predikatski skup</p> <p>Veliko slovo u primjerima koji su predviđeni programom</p> <p>Riječ-slog-rastavljanje riječi</p>	<p>Usavršavanje perceptivnih, analitičkih i lingvističkih sposobnosti</p> <p>Razvijanje sposobnosti gramatičke analize rečenice, teksta;</p> <p>Razlikovanje primjera od (ne) primjera</p> <p>Razvijanje sposobnosti generalizacije, izvođenja zaključaka</p> <p>Razlikovanje navedenih vrsta riječi i prepoznavanje u tekstu</p> <p>Jednostavna i proširena rečenica u komunikaciji (brzina, intonacijski modaliteti)</p> <p>Gramatika i vrijednosni sistem (pozitivna svojstva i imenovanje, pridjevi u funkciji razlikovanje pozitivnih i negativnih osobina: druželjubiv, drag, sebičan, škrt darežljiv)</p> <p>Primjena pravopisnih pravila</p>	<p>Razlikovanje navedenih vrste riječi u jednostavnijim primjerima rečenica</p> <p>Prepoznavanje subjekta i predikata u rečenici</p> <p>Primjena pravila o upotrebi velikog slova u primjerima koje predviđa Program</p> <p>Pravilna upotreba znakova interpunkcije</p>	<p>Snalaženje u analizi rečenice u obimu koji podrazumijevaju navedeni programski sadržaji</p> <p>Pisanje u skladu s pravilima koja su obuhvaćena programskim sadržajima</p>	<p>Razlikovanje vrsta riječi, uočavanje njihove funkcije u rečenici</p> <p>Mogućnost prepoznavanja u tekstu</p> <p>Samostalna analiza rečenice (subjekat, predikat, dodaci)</p> <p>Pravilna upotreba pravila o pisanju velikog slova</p> <p>Uočavanje i ispravljanje vlastitih i tuđih grešaka u pisanim radovima</p>

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U četvrtom razredu povećen je fond nastavnih sati. Učenici su misaono jači, iskustvom bogatiji. To znači da treba **povećati očekivanja** i jasno postaviti zahtjeve. Na početku godine važno je izvršiti **evaluaciju** postignuća u prethodnim razredima i upoznati učenike čemu težimo u pojedinim područjima: kakvom čitanju, pisanju, razumijevanju sadržaja, kakvom usmenom i pismenom izražavanju. Dogovorite se s učenicima o nivoima postignuća, napišite na razredni pano šta očekujete u pojedinim područjima. To je naznačeno u standardima postignuća. Postepeno ih uvodite u jasnu pojmovnu diferencijaciju.

U stvaranju ukupne programske strukture uvažavani su važni elementi: broj nastavnih sati, kriteriji važni za izbor nastavnih sadržaja, međusobna povezanost i prožimanje sadržaja pojedinih područja nastave maternjeg jezika, programska struktura ovog nastavnog predmeta u prethodnim razredima i definirani ishodi učenja u pojedinim područjima, zahtjevi ostalih nastavnih predmeta i karakteristike receptivnih mogućnosti učenika četvrtog razreda.

Čitanje i pisanje ostaju u prvom planu. Interpretacija teksta kao područje u osnovi je gramatike i nastave usmenog i pismenog izražavanja. To je nepresušan izvor riječi, pojmova i doživljaja. Čitanačka štiva su istovremeno vrijedna književna djela i osnov su za realizaciju svih programskih zahtjeva. Ti se tekstovi razlikuju s obzirom na tematiku, obim, prisustvo naracije i deskripcije, dominantan vrijednosni sistem, ali koliko mogu biti od pomoći u ostvarivanju ciljeva ostalih područja nastave maternjeg jezika.

U samoj interpretaciji teksta treba stalno imati na umu da prava umjetnost ostaje u sferi estetskih osjećanja i nije joj zadatak da direktno, nametljivo poučava, posebno ne da nameće stavove i poruke. Važno je da učenici umjetnička štiva dožive kao nešto što je snažno i lijepo i što djeluje na osjećanja, misli, maštu. Da taj susret predstavlja doživljaj ugodnog literarnog iskustva. Neka u razgovoru, raspravi, suprotstavljanjem mišljenja dolaze do zaključaka.

U interpretaciji lirске pjesme novi su, u pojmovnom smislu, ritam i rima. Manje insistirajte na reprodukciji u pojmovnom smislu, stvorite atmosferu u kojoj će učenici osjetiti zvučnost, slikovitost i ritam, neka više uživaju u ritmu, a manje pamte pojmove. Poeziju treba čitati i u njoj uživati. Ne robovati bilo kakvim šablonima i ne smještati sve u racionalne okvire.

Medijsku kulturu valja posmatrati u kontekstu ukupnih programskih zahtjeva i potcrtavati potrebu selektivnog pristupa ovim sadržajima.

Posebno mjesto u Programu ima domaća lektira. Za pet naslova ostavljeno je 15 nastavnih sati. Kreativnijim, fleksibilnijim pristupima radu na ovim tekstovima uvodite učenike u svijet literature i razvijajte s a m o s t a l n o s t u druženju s knjigom. Važno je da učenik čita, razumije, izrazi pročitano na njemu svojstven način, da može objasniti zašto mu se nešto dopada ili ne dopada, da ilustrira. Svako je djelo posebno i traži specifičan pristup. Važno je da knjiga ostane u sjećanju, da ostavi traga u doživljajnom smislu, a ne da bude na popisu "pročitanih". Izbor iz poezije bosanskohercegovačkih autora je poticaj za kreativnije pristupe. Dozvolite učenicima da čitaju i da izdvajaju pjesme koje se njima posebno dopadaju. Neka se pripreme za čitanje i recitovanje odabrane pjesme, obrazlože izbor. Neka lijepo prepisu tekst pjesme (sigurno će se truditi da to bude lijepo, a to je onda i vježba usmjerena na estetsku stranu rukopisa), ilustriraju, a onda te listove uvežite i dogovorite se s njima o naslovu (Najljepše pjesme, izbor IV a razreda; Pjesma do pjesme, odabrali učenici IVb itd.). Isto možete uraditi i sa pričama. Neka biraju pjesmu, priču koja se odjeljenju kao takva dopada. Stavite na pano tekst pjesme, priče.

Sadržaji nastave gramatike, kulture usmenog i pismenog izražavanja direktnije su usmjereni na poboljšavanje nivoa opšte pismenosti. Bilo bi poželjno da nastavnici ocjenjuju i kvalitet usmenog izražavanja. U razrednoj nastavi vježba usmenog izražavanja uvijek prethodi pismenoj vježbi. Tako treba i dalje raditi, ali uvesti ocjenjivanje kvaliteta govora. To bi svakako povećalo odgovornost prema izgovorenoj riječi i ulaganju napora u oblikovanje rečenice, pojačalo bi potrebu da se izbjegavaju

ponavljanja, a jačala bi ukupna motivacija za rad na usmenom izražavanju. Ističite značaj osmišljenog, pravilnog, jasnog govora .

U realizaciji sadržaja nastave gramatike i pravopisa oslanjati se na dječije doživljavanje jezika. Na pojmovima raditi uvijek u kontekstu rečenice, teksta. Tako će lakše diferencirati primjere od (ne) primjera. Pojmovi se međusobno razlikuju po stupnju apstrakcije. Uvijek su u odnosu međuzavisnosti, kako u okviru ovog nastavnog predmeta, tako i u ukupnom ljudskom saznanju.

I na kraju, **ukupna postignuća valja iskazati numeričkom ocjenom**. Uz programske sadržaje su tri nivoa postignuća: zadovoljavajuća (minimalna) postignuća , dobra, prosječna i ona iznad prosjeka – visoka postignuća. Iako ti nivoi nisu podudarni sa skalom ocjenjivanja od 1- 5 ipak su važan orijentir u postavljanju zahtjeva. Uostalom, nastavnik kao ocjenjivač mora uvažavati mnoštvo elemenata :Nema univerzalne preporuke ni za navedene stupnjeve i za sve aspekte znanja i vještina.

Važno je da i učenike vježbate u **samoocjenjivanju**. Kažite im unaprijed šta ćete ocjenjivati, kada, šta smatrate posebno važnim. Napravite i na panou prikaz očekivanih rezultata opisanih po stupnjevima. Primjera radi: Moje čitanje ima sve karakteristike dobrog čitanja: pravilno je, tečno, izražajno. Mogu pročitati tekst bez greške. Neka svaki učenik postavi sam sebi pitanje: Gdje sam ja? Neko će primijetiti da njegovo čitanje nije dovoljno brzo, drugi da čita monotono, treći da griješi mnogo u izgovoru riječi. Analiza je zajednička. Svi su ocjenjivači. Zajednički dolazimo i do mjera koje će djelovati na poboljšanje postignuća pojedinca i odjeljenja. Plan daljih aktivnosti podrazumijeva utvrđivanje bližih i daljih koraka i ciljeva, individualne i individualizirane linije razvojjja.

Sličan pristup odredite i u ostalim područjima. Kažite na koji način ćete bodovati odgovore i neka oni sami upišu ocjenu nakon uvida u tačnost (na bazi poređenja). Veoma je važno da i roditelji budu upućeni u **smisao ocjenjivanja**. Ne zaboraviti da ocjena ima onoliko smisla koliko vodi ukupnom napredovanju svakog učenika i koliko u njemu budi želju da se potruđi i poboljša postignuće.

MATEMATIKA

4. RAZRED

MATEMATIKA – IV RAZRED

(4 časa sedmično – 140 sati godišnje)

OBRAZLOŽENJA:

- U okviru tematske cjeline Brojevi prve hiljade (tisuće), realizira se nastavna jedinica Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 100.
- U okviru tematske cjeline Prava u ravni (Pravac u ravnini), realizira se nastavna jedinica Crtanje paralelnih i okomitih pravih.
- U okviru tematske cjeline Množenje i dijeljenje do hiljadu (tisuću), realiziraju se nastavne jedinice: Zaokruživanje brojeva na približne vrijednosti, Dijeljenje sa ostatkom i Vantablično množenje i dijeljenje (oblika 30:2; 15:2).
- U okviru nastavne teme Mjerenje veličina, ne realiziraju se sljedeći nastavni sadržaji: Jedinice za mjerenje dužine – 1 dam, 1hm; Jedinice za mjerenje mase - 1 cg, 1 hg; Jedinice za mjerenje tečnosti – 1 dal, 1 kl.

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA		
PODRUČJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI
Znanje	<p>Sticanje znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poznavanje i upotreba matematičkih simbola – formiranje pojmova hiljadice i desetihiljadice - uočavanje strukture i zakonitosti predstavljanja trocifrenih, i četverocifrenih brojeva - predstavljanje brojeva na brojevnoj liniji -uspoređivanje brojeva do 1000 - redni brojevi 1-1000 i njihovo prisnanje rimskim ciframa – formiranje pojmova, uočavanje zakonitosti i usvajanje postupaka četiri osnovne računске operacije – formiranje predodžbe (predstave) o pravou , polupravou i duži – o krugu i kružnici. Krug kao ravna površina valjka i kupe –crtanje i označavanje elemenata kružnice i kruga – znaju jedinice mjerenja i njihovu praktičnu upotrebu. 	<p>Učenik treba znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> –prepoznati, razumjeti i pravilno koristiti matematički jezik i simbole u skupu brojeva do 1000 – prepoznati brojeve prve hiljade, njihov položaj na brojevnoj crti 0–1000, njihovu strukturu – sa sigurnošću obavljati računanja , – provjeravati jednu matematičku operaciju pomoću suprotne u skupu brojeva do 1000 –sastavljati i rješavati brojeвне izraze prema datim (tekstualnim) uvjetima – rješavati zadatke date riječima (problemske zadatke) - strukturirati brojeve do 10 000 - sabirati i oduzimati višekratnike broja 10 i 100 u skupu brojeva do 10 000 – uočiti važnost procjene i provjere rezultata pomoću jedinica za duljinu, masu i zapreminu – razlikuje i shvata odnose između jedinice mjerenja iste vrste – pravilno, na različitim proizvodima čitati i prepoznati jedinice mjerenja – izvoditi jednostavnija praktična mjerenja.
Sposobnosti i vještine	<p>Razvijanje vještina i sposobnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> –razvrstavanja –uspoređivanja –nizanja 	<p>Učenik treba moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sigurno razvrstavati brojeve i po različitim kriterijima - s lakoćom uporediti ma koja dva broja u skupu brojeva prve hiljade

	<ul style="list-style-type: none"> -slijeđenja niza uputa -prostornog organiziranja i orijentiranja - vizuelizacije i vizuelnog grupiranja -procjenjivanja, kritičkog vrednovanja vlastitih rezultata i njihovo poređenje sa rezultatima drugih - sposobnosti prezentiranja podataka i prenošenja informacija kroz različite oblike rada - prepoznavanja obrazaca (formula) -induktivnog mišljenja -induktivnog analognog zaključivanja -različitih načina matematičkog izražavanja i komuniciranja -logičkog i kritičkog mišljenja 	<ul style="list-style-type: none"> - predstavljati na brojevnoj crti brojeve do 10 000 - izvoditi jednostavnije zaključke induktivnim mišljenjem i analogijom - koristiti pomagala za crtanje pravih, polupravih i duži - mjeriti dužine uz prethodno procjenjivanje i pravilan izbor jedinica mjerenja. - crtati kružnicu zadanog središta i poluprečnika pomoću šestara. - koristiti kreativnost i maštu za rješavanje učenicima primjerenih problema, moći primjeniti matematička znanja u svakodnevnom životu i radu
<p>Vrijednosti i stavovi</p>	<p>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - argumetiranja ličnih stavova i poštivanje i uvažavanje stavova drugih, - kolektivnog (timskog) rada, - pozitivnih osobina ličnosti - radovanje ličnom uspjehu i uspjehu drugih - prema istini, tačnosti, preciznosti i upornost - samopouzdanje, samoaktuelizacija 	<p>Učenik će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznati značaj i važnost primjene matematike u svakodnevnom životu i radu -imati pozitivan stav prema novim saznanjima -pokazivati više zanimanja za timski rad i socijalizaciju - naučiti da sasluša argumentaciju i da kritički preispituje lične stavove i stavove drugih. - prepoznavati vrijednosti unutrašnjeg života i unutarnje nagrade, pokazati više samopouzdanja i vlastite odgovornosti i inicijative - osnažiti vlastite motive, emocije i doživljaje - pokazati više samopouzdanja i odgovornosti

MATEMATIKA IV

TEMATSKE CJELINE

1. Brojevi prve hiljade (tisuće)
2. Prava u ravni (pravac u ravnini)
3. Sabiranje i oduzimanje do hiljadu tisuću)
4. Krug i kružnica
5. Množenje i dijeljenje do hiljadu (tisuću)
6. Brojevi do 10 000
7. Mjerenje veličina

1. Brojevi prve hiljade (tisuće)

Zapisivanje i čitanje brojeva prve hiljade.

Struktura brojeva prve hiljade.

Sttice prve hiljade.

Brojeva crta 0-1000.

Položaji brojeva na brojevnoj crti 0-1000.

Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 100

Rimski brojevi prve hiljade (zapisivanje rimskim ciframa).

Upoređivanje brojeva prve hiljade.

2. Prava u ravni (pravac u ravnini)

Prava/pravac , poluprava/polupravac i duž/dužina

Tačka i prava. Duž kao dio prave.

Prava koja prolazi dvjema tačkama.

Prava koja prolazi jednom tačkom.

Uzajamni položaj pravih: sijeku se, paralelne su (i poklapaju se). Okomite prave

Crtaje paralelnih i okomitih pravih.

3. Sabiranje i oduzimanje do hiljadu (tisuću)

Pravila o nepromjenljivosti zbira i nepromjenljivosti razlike.

Usmeno sabiranje i oduzimanje Svojstva sabiranja i oduzimanja u prvoj hiljadi.

Pismeno sabiranje i oduzimanje u prvoj hiljadi.

Zadaci zadani riječima i složeniji brojevni izrazi u prvoj hiljadi.

4. Krug i kružnica

Uočavanje kruga i kružnice na valjku i kupi.

Crtaje kružnice pomoću kupe i valjka.

Modeliranje krugova od papira.

Određivanje elemenata kružnice na modelima origami-tehnikama. Određivanje središta, prečnika i poluprečnika

Crtaje kružnice šestarom.

Elementi kruga i kružnice.

5. Množenje i dijeljenje do hiljadu (tisuću)

Skraćeno množenje i dijeljenje dekadskim jedinicama

Osobine produkta (komutativnost i asocijativnost).

Množenje brojem zbira i razlike (zakon distributivnosti).

Usmeno množenje u prvoj hiljadi. (Množenje višekratnika broja 10, broja 100 i ma kojeg broja)

Pismeno množenje u prvoj hiljadi.

Dijeljenje u prvoj hiljadi.

Zaokruživanje brojeva na približne vrijednosti

Dijeljenje sa ostatkom

Zadaci zadani riječima i složeniji brojevnici izrazi u prvoj hiljadi. (U rješavanju koriste se jednačine i nejednačine odgovarajućih oblika).

6. Brojevi do 10 000

Hiljadice i stotice u skupu do 10 000.

Struktura brojeva prve hiljade (višecifreni brojevi).

Brojevnica 0-10000, sa naznačenim višekratnicima broja 100 (10)

Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 u skupu brojeva do 10 000.

7. Mjerenje veličina

Mjerenje dužine. Jedinice za mjerenje dužine:

1 m, 1 dm, 1 cm, 1 mm; (-, deci, centi, mili),

1 m, 1 km. (-, kilo)

Mjerenje mase. Jedinice mjerenje mase:

1 g, 1 dg, 1 mg;

1 g, 1 dag, 1 kg

Mjerenje zapremine tekućine. Jedinice za mjerenja zapremine tekućine:

1 l, 1 dl, 1 cl, 1 ml;

1 l, 1 hl.

Zadaci sa mjerenjima i jedinicama mjerenja. Problemski zadaci.

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

1. Brojevi prve hiljade (tisuće)

U prethodnim razredima stvorena je solidna osnova za realizaciju programskih sadržaja u IV razredu, te je na početku školske godine neophodno ponoviti gradivo iz prethodnih razreda.

U IV razredu se postavljaju složeniji zahtjevi u pogledu znanja učenika i interpretaciji tih sadržaja na višem nivou. Učenike treba prvo upoznati sa čitanjem i zapisivanjem brojeva prve hiljade, njihovim relacijama, mjesnim i brojnim vrijednostima cifara i drugim osobinama, što sa ranije stečenim znanjem čine osnovu za uspješno savladavanje računskih operacija predviđenih za obradu u ovom razredu. U radu se neophodno pridržavati principa postupnosti. Princip očiglednosti treba koristiti i pri predstavljanju brojeva na brojnoj osi.

Posebnu pažnju posvetiti zapisivanju brojeva rimskim ciframa.

2. Prava u ravni

Geometrijske sadržaje početne nastave matematike treba prezentirati učenicima imajući, u potpunosti na umu, da smo ovdje u **neformalnoj (intuitivnoj)** geometriji (tijelo – površ– linija – tačka), **a ne u formalnoj geometriji** (tačka–linija–površ–tijelo). Dakle, do pojma prave (i poluprave) učenik dolazi misaonim produžavanjem duži preko njenih granica. Pored izraza **beskonačno** treba učenike postupno uvoditi u termin «preko svakog broja».

Od naročitog su značaja zadaci učenicima da prepoznaju i imenuju sve geometrijske oblike na pravoj i na njoj dviju naznačenih tačaka (prava, dvije tačke, duž, **četiri poluprave**).

3. Sabiranje i oduzimanje u prvoj hiljadi (tisući)

Ovdje je predviđeno postepeno uvođenje pojmova **usmeno** odnosno **pismeno** računanje.

Još jednom podvlačimo da princip očiglednosti treba biti stalno prisutan u radu sa učenicima.

4. Krug i kružnica

Već i sama struktura teksta koji je naveden, daje niz jasnih metodičkih uputstava i učitelju i autoru udžbenika.

Međutim, potcrtavamo da smo u **intuitivnoj geometriji**. Redosljed: učenici na predmetima **prvo** uočavaju krug, **pa onda** kružnicu. Crtaju kružnicu i isjecaju model kruga. Presavijanjem modela kruga uočavaju središte kruga i kružnice.

Elemente kruga i kružnice, nakon ovakvog pristupa, lako je objasniti.

5. Množenje i dijeljenje u okviru prve hiljade (tisuće)

Gledano sa aspekta pojmova množenja i dijeljenja, u prvoj hiljadi se proširuju i produbljuju sadržaji iz prve stotine. Ovdje predviđamo izvjesno proširivanje dosadašnjeg zahtjeva „množenje i dijeljenje jednocifrenim brojem“, time što će se govoriti o množenju i dijeljenju u okviru prve hiljade, bez limitiranja veličine množitelja («jednocifrenim brojem»). Težište će se dati na uočavanje, razumijevanje i primjenu zakona distributivnosti množenja prema sabiranju i oduzimanje i na popularno pravilo «svaki sa svakim».

6. Brojevi do 10 000

Proširivanje skupa brojeva prve hiljade na skup brojeva do 10 000 treba realizirati postupno: upoznavanjem svih višekratnika broja hiljade, pa višekratnika broja 100 i konačno broja 10 u prvoj hiljadi. Ovo treba uraditi uz korištenje brojevnih linija.

7. Mjerenje veličina

Usvajanjem brojeva prve hiljade stvorene su osnove za zaokruživanje svih standardiziranih jedinica mjerenja veličina i njihovih odnosa. U suštini ova tematska cjelina ima za cilj da se proširi i produbi znanja o mjerenju i jedinicama mjerenja ranije upoznatih veličina. U programu smo, kada su u pitanju jedinice za masu, odstupili od uobičajenog sistema (metar, kilogram, sekunda). Naime, iz više razloga smatramo da je uputno (ali, predloženim metodičkim rješenjima, i moguće) u četvrtom razredu operirati pojmovima: decigramama i miligramama.

Naime, petina jednog standardnog (80 gramskog) copy-papira, ima masu približno 1 g. Dijeljenjem ovog modela na 10 jednakih dijelova u dječijim je rukama model mase od 1 dg, a nakon toga, radeći na sličan način i modeli mase 1 mg. Slično se može dijeliti sadržaj vrećica šećera od 1g na 10 dg.

Model miligrama od copy-papira učenici mogu sami isjeći. Dimenzije su mu približno: 4 mmx3mm, (a oznaka miligrama su pune fioke za lijekove u učenikovom domu).

Nadamo se da će učenici koji ovladaju ovim znanjem moći, kada na primjer, na bocama Coca-cola nađu i oznake 33 cl umjesto, za njih, nerazgovjetne oznake 0,33 L dovesti u vezu navedene mjere (šta je ovdje zarez, zašto je L umjesto l?)

Pravo značenje mase od jednog grama učenik shvaća nakon spoznaje da je masa jednog mililitra vode jedan gram, istina na odgovarajućoj temperaturi. Koristeći se različitim pomagalima učenik može postići takva znanja i sposobnosti da procjenjuje masu jedne kapi vode ili masu suze.

SADRŽAJI	ZNANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
<p>1. Brojevi prve hiljade (tisuće)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zapisivanje i čitanje brojeva prve hiljade. - Struktura brojeva prve hiljade - Stotice prve hiljade (1–100, 101–200, ...) - Položaji (redosljed) brojeva na brojevnoj crti 0-1000. - Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 100 - Redni brojevi prve hiljade; zapisivanje brojeva rimskim ciframa. - Upoređivanje brojeva prve hiljade. 	<ul style="list-style-type: none"> – Prepoznaju, zapisuju, čitaju i uspoređuju brojeve do 1000 - Poznaju i upotrebljavaju matematičke simbole – Razumiju strukturu brojeva prve hiljade, - Znaju prvi i zadnji broj stotina i hiljada, - Zapisuju, čitaju i određuju položaj (redosljed) brojeva na brojevnoj crti od 0-1000 - Sabiraju i oduzimaju višekratnike broja 100 - Koriste redne brojeve do 1000 - Prepoznaju, čitaju i pišu brojeve rimskim ciframa do M (pomoću I, V, X, L, C, D, M) 	<ul style="list-style-type: none"> – Razvrstavanja, klasificiranja, uspoređivanja, – Nizanja, slijeđenja niza uputa, – Prostornog organiziranja, orijentiranja, i vizuelnog grupiranja – Procjenjivanja, – Induktivnog mišljenja – Induktivnog analognog zaključivanja – Različitih načina matematičkog izražavanja i komuniciranja - Korištenja matematičkog jezika i simbola - Primjenjivanje matematičkih znanja u svakodnevnom životu -Samostalno i timsko formuliranje zaključaka - Razmjene informacija, ishoda, uradaka i iskustava sa drugovima/cama i nastavnikom/com - Kritičko vrednovanje vlastitih rezultata 	<ul style="list-style-type: none"> - Pokazuju interesovanje za učenje o brojevima i kvantitativnim odnosima. - Pokazuju interesovanje za rješavanje problema i zadataka samostalno, u paru i timu - Procjenjuju i vrednuju vlastite stavove i stavove drugih - Pokazuju interesovanje za istraživački rad - Poštuju pravila edukativne igre - Zanimaju se za složenije matematičke igre -Pokazuju svijest o značaju igre u učenju. - Pokazuju upornost, preciznost, dosljednost i ostale pozitivne crte ličnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivno učestvuje u svim oblicima nastavnog rada. - Pažljivo sluša i prati izlaganje nastavnika i neposredno saraduje u kreiranju različitih edukativnih situacija u razredu. - Pomaže nastavniku kod izrade nastavnih sredstava i dizajniranja edukacijskih situacija. - Sudjeluje u sastavljanju i rješavanju matematičkih zadataka iz svakodnevnog života - Korsiti udžbenik i drugu literaturu. - Izvršava zahtjeve nastavnika (dovoljno vremena posvećuje vježbanju i rješavanju zadataka) - Redovito uči i izrađuje domaće zadatke 	<ul style="list-style-type: none"> - Operacionalizira nastavni program, kreira i modelira planove rada (godišnje, mjesečne, sedmične i dnevne) - Priprema nastavnu tehniku i tehnologiju. - Sa učenicima izrađuje didaktički materijal. - Vodi evidenciju svojih zapažanja o napredovanju učenika, identifikuje teškoće u njihovom radu. - Stara se da nastava poprimi forme interaktivne komunikacije. - Primjenjuje metode i strategije poučavanja primjerene stepenu sposobnosti učenika - Redovno prati i vrednuje rad učenika i vodi uredne zabilješke o tome

<p>2. Prava u ravni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prava/pravac, poluprava/polupravac i duž, dužina duži. - Tačka i prava. Duž kao dio prave. - Prava koja prolazi jednom tačkom. - Prava koja prolazi dvjema tačkama - Uzajamni položaj pravih u ravni: ukrštene i paralelne. - Okomite prave i prave koje se poklapaju. - Crtanje paralelnih i okomitih pravih 	<ul style="list-style-type: none"> - Prepoznaju (modele) pravih u okruženju - Da prava nema granica - Crtaju i označavaju duži, prave i poluprave - Jasan im je pojam prave, poluprave i duži - Uočavaju da je duž dio prave i poluprave - Opisati tačku i pravu kao osnovne matematičke pojmove - Uočavaju da jedna tačka ne određuje jednu pravu - Crtaju paralelne i okomite prave 	<ul style="list-style-type: none"> - Apstrahovanja i konkretizovanja vizuelnog pamćenja i uopćavanja, prepoznavanje i korištenje obrazaca (formula) - Prostorne organizacije i orijentacije - Slijeđenje niza uputa - algoritam 	<ul style="list-style-type: none"> - Pokazuju inicijativu i želju za usvajanjem novih znanja i proširivanje postojećih 	<ul style="list-style-type: none"> - Daje puni doprinos kolektivnom radu, posebno grupnom - Uredno, u svojoj teci, bilježi informacije koje mu sugerira nastavnik - Ulaže napore da usvoji programske zahtjeve nastave matematike za IV razred: zapisuje, čita, niže, uspoređuje na brojevnoj crti predstavlja brojeve prve hiljade - Pouzdano obavlja četiri osnovne računske operacije u prvoj hiljadi i redovito procjenjuje i provjerava rezultate - Posvećuje punu pažnju preciznosti "vodoravnog" i "uspravnog" računanja 	<ul style="list-style-type: none"> - Bira zadatke i postavlja zahtjeve koji su optimalno usaglašeni sa učeničkim sposobnostima - Ostvaruje produktivnu stvaralačku atmosferu i pozitivno ozračje u razredu - Učenike uključuje u aktivan i saradnički rad - Ostvaruje saradnju s učenicom porodicom (starateljima) prilikom identifikacije teškoća u učenju matematike kao i u otklanjanju identifikovanih teškoća
--	---	---	---	--	--

<p>3. Sabiranje i oduzimanje u prvoj hiljadi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pravila o nepromjenljivosti zbira i nepromjenljivosti razlike. - Usmeno sabiranje i oduzimanje. - Pismeno sabiranje i oduzimanje u prvoj hiljadi. - Nejednačine oblika $x+8<45$ <p>4. Krug i kružnica</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uočavanje kruga i kružnice na valjku i kupi. - Crtanje kružnice pomoću kupe i valjka. -Određivanje elemenata kružnice na modelima urađenim origami tehnikom. - Crtanje kružnice šestarom. 	<ul style="list-style-type: none"> - Usvajaju pravila i zakonitosti sabiranja i oduzimanja u prvoj hiljadi ,o strukturi trocifrenog broja i predstavljanju brojeva iz prve hiljade na različite načine –Primijenjuju svojstva sabiranja i oduzimanja na brojeve prve hiljade. – Pouzdano i brzo, pismeno i usmeno, sabiraju dva ili više broja prve hiljade, sastavljaju i rješavaju jednostavnije zadatke zadane riječima, uz primjenu jednačina. i nejednačina odgovarajućih oblika <ul style="list-style-type: none"> – Uočavaju oblike kruga i kružnice u okruženju – Crtaju kružnicu – Crtaju, označavaju elemente kružnice i kruga – Određuju elemente kruga i kružnice 	<ul style="list-style-type: none"> - Međusobnog povezivanja i upotrebe prethodno stečenih znanja o zakonitostima i pravilima sabiranja i oduzimanja (zakon asocijacije, komutacije itd u bilo kojem brojnom nizu je isti) -Usmeno i pismeno sabirati u skupu brojeva do 1000 -Primijeniti stečena znanja sabiranja i oduzimanja u svakodnevnom životu <ul style="list-style-type: none"> – Crtanje kružnice i kruga pomoću modela i pomoću šestara. – Uočiti i razlikovati krug i kružnicu kao i njihove osnovne elemente – Vizuelno grupisanje, prostorna orijentacija i organizacija. 		<ul style="list-style-type: none"> – Računa sigurno, uz korištenje olakšica – Analizira i sintetizira različite zapise brojeva prve hiljade. – Strpljivo i pažljiva obavlja složenije zadatke množenja i dijeljenja – Pravilno koristi geometrijski pribor i precizno crta – Prepoznaje veličine, zna ih mjeriti i koristiti jedinice mjerenja – Precizno mjeri, prepoznaje i imenuje jedinice mjerenja na različitim predmetima iz okruženja – Koristi naučena znanja o rednim 	<ul style="list-style-type: none"> – Prilagođava zahtjeve svakom učeniku pojedinačno u skladu sa sposobnostima učenika – Primjenjuje različite oblike nastavnog rada sukladno učeničkim interesovanjima, iskustvima i sposobnostima – Omogućava učenicima da prije nego što budu pitani i sami pitaju – Podstiče istraživački duh kod učenika i samostalnost u radu – Ostvaruje korelaciju matematike i drugih nastavnih predmeta – Razvija kritički pristup učenika u rješavanju zadataka i problema
--	--	---	--	--	---

<p>- Elementi kruga i kružnice i njihovo označavanje</p> <p>5. Množenje i dijeljenje u okviru prve hiljade (tisuće)</p> <p>-Osobine produkta (komutativnost, asocijativnost i distributivnost). -Usmeno i pismeno množenje u prvoj hiljadi. -Dijeljenje u prvoj hiljadi. -Zaokruživanje brojeva na približne vrijednosti - Dijeljenje sa ostatkom - Vantablično množenje i dijeljenje oblika 30:2 i 15:2</p>	<p>korisetći se origami tehnikom</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uočavaju na kružnici središte, prečnik i poluprečnik - Sastavljaju brojevne izraze po zadanim uvjetima. - Rješavaju jednostavne problemske zadatke. - Uočavaju da je prva hiljada 1-1000 a deseta 9001- 10 000 . - Prepoznaju, čitaju i zapisuju svaki broj do 10 000 - Povezuju i primjenjuju zakonitosti i pravila množenja i dijeljenja u računanju - Znaju višekratnike broja 100 u skupu brojeva do 10 000 povezati s brojevima do 100, a višekratnike broja 10 s brojevima do 1000. 	<ul style="list-style-type: none"> - Slijeđenje uputa za niz koraka - Analiziranje i sintetiziranje - Korištenje origami tehnike - Korištenje algoritama (postupaka) računanja - Zaključivanje analogijom - Stvaranje i korištenje modela (načina) računanja - Koriste množenje i dijeljenje pri rješavanju svakodnevnih problema iz života 		<p>brojevima (prepoznaje i tumači zapise rednih brojeva rimskim ciframa)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koriste tablice, simbole i grafove sigurno i svrsishodno, znaju ih interpretirati (obrazložiti) - Učestvuje u edukativnim igrama uz puno razumijevanje njihove svrsishodnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Poučavanjem i matematičkim sadržajima razvija kod učenika komunikacijske vještine i sposobnosti (korištenje matematičkog jezika i simbola, preciznost u izražavanju itd) - Pomaže učenicima da matematički izražavaju svoje ideje i zapažanja - Povezuje matematičke sadržaje sa realnim životnim situacijama - Tematski povezuje sadržaje unutar nastavnog programa - Pomaže učenicima da kritički sagledaju ono što su naučili - Podstiče ih na saradnju i razmjenu informacija - U razredu, kreira saradničku i pozitivnu atmosferu - Prema svakom učeniku se odnosi s pažnjom,
--	--	--	--	---	---

<p>6. Brojevi do 10 000</p> <p>- Struktura brojeva do 10 000 -Brojevna linija (crta) 0-10000, sa naznačenim višekratnicima broja 100 (10) -Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 u skupu brojeva do 10 000</p> <p>7. Mjerenje veličina</p> <p>-Mjerenje dužine . -Jedinice za mjerenje dužine: 1 m, 1 dm, 1cm,1 mm; (-, deci, centi, mili) 1m, 1 km. (-, kilo)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pismeno množe i dijele u prvoj hiljadi - Rješavaju matematičke zadatke koristeći se jednačinama i nejednačinama odgovarajućih oblika <p>- Prepoznaju i imenuju (čitaju) brojeve do 10 000 -Uočavaju strukturu višecifrenih brojeva -Prepoznaju, čitaju i zapisuju cifre (znamenke) na brojevnoj liniji do 10 000 -Sabiraju i oduzimaju višekratnika broja 10 u skupu brojeva do 10 000</p> <ul style="list-style-type: none"> - Intuicijom i analogijom povezuju decimetar, decigram, i decilitar, milimetar, miligram i mililitar... - Spoznaju da jedan mililitar vode (na 	<p>- Vrše jednostavnija sabiranja i oduzimanja u skupu brojeva 1- 10 000 - Primjenjuju znanja o brojevima u svakodnevnom životu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Na predmetima prepoznaju oznake veličina i razumiju njihove odnose - Procjenjivati veličine od 1m (1 l, 1 kg) 			<p>poštovanjem i uvažavanjem</p> <ul style="list-style-type: none"> - Svojim ponašanjem, otvorenošću prema novim saznanjima i pozitivnom stavu prema cjeloživotnom učenju daje dobar primjer učenicima <p>- Permanentno se usavršava u svim segmentima nastavno pedagoškog rada</p>
---	---	--	--	--	--

<p>-Mjerenje mase . -Jedinice za mjerenje mase: 1 g, 1 dg, 1 mg; 1 g, 1dag, 1 kg</p> <p>-Mjerenje zapremine tekućine. Jedinice mjerenja za zapreminu tekućine: 1 l, 1 dl, 1cl,1 ml; 1 l, 1 hl</p> <p>-Zadaci sa mjerenjima i jedinicama mjerenja . Problemski zadaci.</p>	<p>određenoj temperaturi) ima masu od jednog grama.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Preračunavaju jedinice mjerenja istovrsnih veličina - Tačno izražavaju ishode (rezultate) mjerenja - Rješavaju problemske zadatke sa mjernim jedinicama - Usvajaju znanja o manjim, odnosno većim jedinicama mjerenja, uočavaju odnose među njima i kroz primjenu u svakodnevnom životu shvataju praktičnu vrijednost mjera i jedinica mjerenja 				
---	--	--	--	--	--

MOJA OKOLINA

4. RAZRED

MOJA OKOLINA – IV RAZRED

(2 sata sedmično - 70 sati godišnje)

Obrazloženja o promjenama u NPP se nalaze ispod tabela

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA Učenici znaju
ZNANJE	<p>Sticanje znanja o:</p> <ul style="list-style-type: none">– Raznovrsnosti pojava i procesa u prirodi– Živim bićima, njihovim osobinama, lancima ishrane, uzajamnim vezama– sunčevoj svjetlosti, vodi i vazduhu kao uvjetima života– gibanju zraka i promjeni osobina materije– zelenoj biljci i njenim dijelovima– Čovjeku kao prirodnom i društvenom biću– Atmosferskim padavinama– Prošlosti i sadašnjosti kraja– Osnovnim obilježjima kraja– Kulturnim, javnim i prosvjetnim ustanovama u kraju– Prirodnim obilježjima kantona– Saobraćajnoj povezanosti, razvijenosti, Prirodno geografskim odlikama i turizmu– Prirodno geografskim odlikama BiH– Kulturi življenja– Zagađenosti tla i vazduha i zaštiti od zagađivanja	<ul style="list-style-type: none">– Prepoznati raznovrsne pojave i procese u prirodi– Uspostaviti logične veze između živih bića i pojava u prirodi– Nabrojati dijelove zelene biljke i objasniti ulogu pojedinih dijelova za život i rast biljke– Da je čovjek prirodno i društveno biće i da ima neizmjeran uticaj na okruženje– Nabrojati i prepoznati atmosferske pojave– Osnovne podatke o prošlosti i sadašnjosti zavičaja– Osnovna obilježja kraja u kojem žive– Nabrojati kulturne, javne i prosvjetne ustanove u zavičaju– Prepoznati i opisati prirodna obilježja zavičaja– Da dobra saobraćajna povezanost znači i razvijen kraj, da naša domovina ima izuzetne prirodno geografske odlike na osnovu kojih se može razvijati turizam kao posebna grana privrede– Da je odjeće i obuća životna potreba svakog čovjeka i da se ona tokom historije mijenjala i obilježavala pojedine epohe– Da je čistoća pola zdravlja i da svaki pojedinac ima svoje higijenske navike koje se usvajaju i razvijaju– Da su mikroorganizmi uzročnici bolesti, da su prljave ruke i prostor za stanovanje česti uzročnici bolesti– Da je kultura življenja odraz vremena u kojem živimo i da ju je potrebno njegovati i razvijati– Da je čovjek i njegovo djelovanje najveći zagađivač tla i vazduha i da svaki pojedinac može dati vlastiti doprinos zaštiti od zagađenja

SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> – učiti; samostalno i u grupi – posmatrati i izvoditi zaključke; samostalno i u grupi – planirati svoj rad i rad svoje grupe – razvijati kritičko razmišljanje – provoditi istraživanja i bilježiti zaključke – izvoditi mjerenja i voditi evidenciju – dobivati i prezentirati dokaze – razmatrati dokaze i vršiti procjene – prenositi informacije putem individualnog i timskog rada <p>kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> – učenje u školi, učenje kod kuće, sam ili u timu, korištenje dodatne literature, traženje ideja i provođenjem jednostavnih i vođenih posmatranja i oglada, te poređenjem svojih predviđanja sa stvarnim rezultatima – sistematiziranje znanja kroz izradu tematskih plakata, prezentiranje postignutih rezultata 	<ul style="list-style-type: none"> – Koristiti prethodna iskustva – Koristiti određene kriterije za prikupljanje i zapisivanje podataka – Uz pomoć nastavnika razvijati plan istraživanja – Pratiti redosljed uputstava pri istraživanju i mjerenju – Uz pomoć nastavnika procjenjivati relevantnost podataka i informacija – Praviti jednostavna poređenja, raspravljati o tome šta se dešava i u kojim uvjetima, te donositi odgovarajuće zaključke – Koristiti sopstvenu kreativnost i maštu za rješavanje problema – Koristiti jednostavan naučni jezik za saopštavanje ideja i za imenovanje i opis živih bića, stvari, pojava i procesa u prirodi i društvu
VRIJEDNOST I, STAVOVI, PONAŠANJE	<p>Učenik će razviti pozitivne vrijednosti i stavove:</p> <p>prema sebi samima, prema drugima, svojoj porodici, prirodnoj i društvenoj okolini i učenju kao cjeloživotnom procesu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pokazivati više samopouzdanja i odgovornosti – poštivati različite stavove – prepoznavati ulogu nauke za razumijevanje svijeta u kojem žive i za poboljšanje kvaliteta života

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. PRIRODA I PRIRODNI PROCESI

- Raznovrsnost pojava i procesa u prirodi
- Osobine živih bića u vezi sa životnim okruženjem
- Živa bića u godišnjim i vremenskim promjenama
- Čovjekove aktivnosti vezane za godišnja doba
- Sunčeva svjetlost, voda i vazduh kao uvjeti života
- Kretanje vazduha, vjetar; brzina i smjer vjetra, lokalni vjetrovi
- Promjena osobina materije zagrijavanjem
- Zelena biljka; dijelovi biljke, uloga pojedinih dijelova
- Čovjek kao prirodno i društveno biće
- Atmosferske padavine

2. VRIJEME I PROSTOR

- Prošlost, sadašnjost i budućnost kraja
- Obilježja zavičaja
- Dan i sat; mjerenja vremena satom
- Izrada skice okoline škole

- Orijentacija na geografskoj karti – pronalaženje značajnih geografskih obilježja
- Izrada geografske karte uže okoline (tlocrt)

3. DRUŠTVO

- Kulturne, javne i prosvjetne ustanove u mom mjestu
- Širi zavičaj – kanton; prirodna obilježja
- Saobraćajna povezanost u širem zavičaju - kantonu
- Razvijenost šireg zavičaja: privreda, turizam
- Uzajamni odnos privrede i obilježja zavičaja
- Prirodno geografske odlike Bosne i Hercegovine

4. HIGIJENA

Odmor i rekreacija kao higijenska potreba

- Uzročnici bolesti – neprijatelji zdravlja
- Kultura življenja
- Zagađenost tla, vode i vazduha

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U nastavi Moje okoline važno je osposobljavati učenike da kritički razmišljaju i razumiju koncepte, na način koji je svojstven nauci. Zato je neophodno podsticati učenički istraživački pristup svijetu koji ga okružuje. Učenike treba naučiti da posmatraju šta se dešava u prirodi i šta se dešava prilikom izvođenja ogleda, te kako objasniti i koristiti dobivene rezultate. Kako učenici o nekoj aktivnosti najbolje uče na neposrednom iskustvu, dominantno mjesto treba da imaju ogledi koje izvode učenici individualno ili u timovima. Pri tome je neophodno objasniti učenicima procedure i tehnike izvođenja ogleda, naučiti ih kako da koriste svoja čula u tom procesu, predviđaju šta će se desiti, bilježe i uređuju dobivene podatke, pomoći im da uoče sličnosti i razlike, kritički razmatraju uočeno i donose odgovarajuće zaključke i upozoriti ih na eventualne opasnosti. Poslije provedenog ogleda treba zajedno sa učenicima pažljivo razmotriti šta se događalo i zbog čega, da li su predviđanja bila ispravna, ohrabriti ih za drugačije i nove ogledne. Prilikom planiranja i izvođenja ogleda bitno je kod učenika podsticati radoznalost, maštu i divergentno mišljenje.

Moja okolina u 4. razredu zasnovana je na senzitivnom iskustvu prirode i društvenoj sredini. Predstavlja nastavak i usmjeravanje spontanog dječjeg istraživanja i otkrivanja međuzavisnosti pojava i procesa u prirodnom i društvenom okruženju. Ta saznanja se u nastavi produbljuju i proširuju. Predmet je istovremeno i izvor informacija za upoznavanje načina kako što više saznati, a znanja povezati i upotrijebiti. Značaj predmeta Moja okolina leži u tome što je to jedan od glavnih nosilaca spoznajnog razvoja na ovom uzrastu. Moja okolina ujedinjuje sadržaje različitih znanstvenih područja. Osnovni cilj mu je doživjeti i osvijestiti složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih činilaca koji djeluju u dječjem prirodnom i društvenom okruženju, razvoj pravilnog odnos prema društvenom i prirodnom okruženju, razvijanje pravilnog odnosa prema ljudima i događajima, snošljivo i

otvoreno prihvatanje različitih stavova i mišljenja te poticanje znatiželje za otkrivanjem pojava u prirodnom i društvenom okruženju.

U 4. razredu šire se znanja o sadržajima obrađenim u 3. razredu.

Novi sadržaji odnose se na znanja o gibanju zraka, promjeni osobina materije, biljci i njenim dijelovima, atmosferskim padavinama, kulturnim i javnim ustanovama, te o ljudskom organizmu, ulozi pojedinih dijelova, čulima...

Ovakav izbor nastavnog gradiva i njegovo strukturiranje osigurava povezanost društvenih i prirodnih pojava i proučavanje prirode u njenom jedinstvu sa različitih aspekata. U skladu s tim, potrebno je

voditi računa i o međupredmetnoj korelaciji i planirati izradu zajedničkih školskih projekata.

Date teme treba razraditi kroz kontekst pojava i procesa koji su učenicima interesantni, uzimajući u obzir razvoj nauke, njenu primjenu i korištenje, te uticaj na društvo i okolinu i korištenjem metodologije aktivnog učenja. U smislu toga predloženi model može da posluži kao pomoć nastavniku.

Za realizaciju programskih sadržaja preporučuje se što češća izvanučionička nastava.

Primjena

principa korelacije sa drugim predmetima doprinosi racionalizaciji nastavnog procesa što štedi dragocjeno vrijeme i povećava kvalitet odgojno obrazovnog procesa. Korelacija omogućava multidisciplinarnan pristup nastavnoj temi pa se za kratko vrijeme ostvari više zadataka.

Praćenje i ocjenjivanje

Učenici se ocjenjuju na osnovu sposobnosti da razumiju koncepte i kritički razmišljaju, njihovih obrazovnih postignuća i sposobnosti primjene novog znanja. Učenike treba posmatrati i ocjenjivati u aktivnosti, za vrijeme izvođenja te aktivnosti.

Prati se napredak učenika i ocjenjuje:

- sposobnosti i vještine učenika za vrijeme izvođenja aktivnosti (učenički ogled, praktičan rad, usmeno i pisano izvještavanje i drugo),
- učešće i doprinos u interakciji (rad u velikim i malim grupama, učenički projekti, istraživanja i dr.),
- putem zadataka objektivnog tipa i drugih odgovarajućih ispitnih postupaka
- portfolio učenika».

Dakle, ocjenjivanje u predmetu Moja okolina zasniva se na praćenju cjelokupnih odjeljenjskih aktivnosti. Najvažniji aspekt takvog ocjenjivanja je redovitost (ne samo onih učenika koji traže više pažnje). Praćenje tih aktivnosti od strane nastavnika mora biti kontinuirano i aktivno u smislu da nastavnici aktivno ispituju koliko učenik trenutno zna, a ne da se računa da će to nekako doznati. Pitanja koja nastavnici postavljaju moraju biti tako koncipirana da svi učenici mogu na njih odgovoriti i da imaju osjećaj da su jednako važni. Ovim se izbjegava demotiviranost učenika, podstiče aktivnost svih, a rezultati koji se postižu su bolji. Ocjenjivanje u četvrtom razredu je brojčano

Uobičajeni oblici ocjenjivanja se temelje na nastavnikovom posmatranju aktivnost u odjeljenju. Ocjene kroz duže razdoblje bi se trebale temeljiti na različitim ocjenjivačkim aktivnostima radi pokrića različitih aspekata postignuća.

Praćenje učenika počinje od prvog školskog dana. Nastavni predmet Moja okolina je kompleksan predmet i zato je vrlo bitno kontinuirano praćenje, posmatranje i vrednovanje. Više nego i u jednom drugom nastavnom predmetu ovdje dolazi do izražaja posmatranje i bilježenje.

Najvažnija zadaća ocjenjivanja je osiguranje korisne i poticajne povratne informacije učeniku o njegovom napretku.

TEME	ZNANJE	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)
RAZNOVRSNOST POJAVA I PROCESA U PRIRODI	Posjedovanje znanja o klijanju, rastenju, opadanju lišća, gorenju, disanju hrđanju, truljenju, vrenju, kretanju, gibanju. Obrtanju zemlje oko ose-smjena dana i noći, kretanje zemlje oko sunca – smjena godišnjih doba, svjetlosne, električne, magnetne i druge pojave	Razvijena svijest o prirodnim procesima, sposobnost izvođenja jednostavnih oglada	Positivan stav prema prirodnim procesima, razvijena svijest o različitosti prirodnih procesa, razvijeni osobni stavovi o prirodnim procesima	Planiranje osobnog rada, izrada domaćih zadataka, učestvovanje u izvođenju oglada, donošenje osobnih zaključaka, izrada panoa	Planiranje, pripremanje, osmišljavanje oglada, demonstracija, organiziranje i izvođenje posmatranja, donošenje zaključaka, evaluacija
UVJETI POD KOJIMA SE RAZVIJAJU ŽIVI ORGANIZMI	Znanje o međusobnoj ovisnosti sredine živih bića i čovjeka. Ishrana biljaka, životinja, uticaj čovjeka na razvoj živih organizama. Kultivisanje zemljišta, uzgoj kućnog cvijeća	Razlikovanje povoljnih od nepovoljnih uvjeta za razvoj živih organizama. Stvaranje povoljnih uvjeta za razvoj živih organizama.	Davanje osobnog doprinosa stvaranju povoljnih uvjeta za razvoj živih organizama. Uzgoj ukrasnog bilja u učionici	Aktivno učešće u radu kolektiva, pomaganje drugima, ispunjavanje obaveza, sakupljanje materijala, sistematiziranje.	Motiviranje učenika za rad, pripremanje izvora znanja, demonstracija oglada, planiranje i realiziranje planiranog
ŽIVA BIĆA U GODIŠNJIM I VREMENSKIM PROMJENAMA	Karakteristike živih bića u različitim godišnjim dobima – biljke, životinje. Zimsko mirovanje, zimski san, mijenjanje krzna	Sposobnost izvođenja jednostavnijih radova u vrtu, voćnjaku i na njivi. Samostalno ili u saradnji sa drugima uzgajanje cvijeća u učionici, čuvanje životne sredine od zagađivanja, briga o čistoj i zdravoj životnoj sredini	Briga o životinjama i biljkama koje u toku zime ne mogu da dođu do hrane, uzgajanje ukrasnog bilja u školi, pravljenje i postavljanje hranilica za ptice.	Uzajamno pomaganje, prikupljanje, izvođenje oglada, donošenje zaključaka, pomaganje životinjama, uzgajanje biljaka	Planiranje rada, posmatranje i procjenjivanje. Osmišljavanje oglada i aktivnosti. Organizacija praktičnih vježbi Saradnja sa roditeljima.
ČOVJEKOVE AKTIVNOSTI VEZANE ZA GODIŠNJA DOBA	Znanja o čovjekovim aktivnostima uvjetovanim godišnjim dobima. Priprema stočne hrane za zimu, radovi u vrtu, voćnjaku, na njivi, obzbeđivanje uvjeta za zdrav život, zaštita od elementarnih nepogoda.	Prepoznavanje godišnjih doba na osnovu vremenskih prilika, uočavanje potreba vezanih za godišnja doba	Pomaganje starijima u radovima vezanim za godišnje doba. Priprema ukrasnih biljaka za zimu.	Aktivno učešće u pripremi ukrasnih biljaka za zimu, izvođenje radova u okolišu škole, pomaganje starijima u aktivnostima, u voćnjaku, vrtu, vinogradu, na njivi.	Saradnja sa lokalnom zajednicom, korištenje njenih resursa za potrebe nastave. Procjenjivanje napretka učenika, podsticanje radoznalosti, mašte i razvoj kreativnosti.
SUNČEVA SVJETLOST, VODA I VAZDUH KAO UVJETI ŽIVOTA	Posjedovanje osnovnih znanja o sunčevoj svjetlosti, toploti, vodi i vazduhu kako uvjetima života. Znaju izmjeriti temperaturu pomoću termometra, znaju izvesti jednostavne oglade koji pokazuju uzajamnu ovisnost biljnog i životinjskog svijeta od sunčeve svjetlosti, vode i vazduha. Znaju da bez vode, sunčeve svjetlosti i vazduha nema života na zemlji.	Sposobnost su opisivanja procesa uzajamnosti. Izvođenje oglada koji pokazuju da bez sunčeve svjetlosti, vode i vazduha nema života na zemlji.	Ne ugrožava životne uvjete, čuva okolinu od zagađenja.	Čuvanje zdravog okoliša, planiranje aktivnosti zajedno sa odjeljenjem, izvođenje oglada, davanje pojašnjenja za određene procese.	Pripremanje oglada i demonstriranje, organizacija posjeta plasteniku u bližoj okolini. Izrada didaktičkim materijala. Posmatranje i praćenje napretka učenika.
KRETANJE VAZDUHA, VJETAR, BRZINA, SMJER, LOKALNI VJetroVI	Posjeduju osnovna znanja o nastanku vjetra, njegovim karakteristikama i vrstama.	Imenovanje vjetrova prema vrsti i brzini.	Ponašanje u slučaju vremenskih nepogoda - vjetrova	Posmatranje, zaključivanje, imenovanje, aktivno učešće u radu	Osmišljavanje situacija za interaktivno učenje. Podsticanje razvoja radnih i navika.

PROMJENA OSOBINA MATERIJE ZAGRIJAVANJEM	Znaju da materije zagrijavanjem mijenjaju svojstva.	Sposobnost samostalnog posmatranja i izvođenja zaključaka.	Svjesnost o promjeni osobina materije zagrijavanjem.	Posmatranje, bilježenje, prikupljanje, sistematiziranje prema zajedničkim osobinama.	Planiranje, pripremanje i podsticanje učenika na kreativan i istraživački rad. Predlaganje i rukovođenje školskim aktivnostima.
BILJKA; DIJELOVI BILJKE, ULOGA	Posjedovanje znanja o raznovrsnosti biljaka, o osnovnim dijelovima biljke na primjeru jedne stablašice,	Sposobnost razlikovanja i imenovanja različitih biljaka.	Pozitivan stav i odnos prema biljnom svijetu i čuvanju biljnog svijeta	Učestvovanje u grupnom radu. Izvršavanje obaveza proisteklih iz svakodnevnog rada.	Planira, demonstrira, podučava, priprema i realizira nastavu.
ČOVJEK KAO PRIRODNO I DRUŠTVENO BIĆE	Posjedovanje osnovnih znanja o odlikama čovjeka (uspravan hod, mišljenje, govor, društvenost), organizam čovjeka, sličnosti i razlike između muškarca i žene, sličnosti i razlikama između biljaka, životinja i čovjeka	Sposobnost razlikovanja muškaraca od žena. Komunikacija. Sposobnost pravljenja razlike i opisivanje sličnosti između biljaka, životinaj i ljudi.	Pozitivan i izgrađen stav o ljudima bez obzira na boju, naciju i vjeroispovijest	Istraživanje, uočavanje, zaključivanje, učestvovanje u radu odjeljenja i grupe, pravljenje tematskih panoa.	Praćenje rada, planiranje, demonstriranje, priprema i organizacija nastavnih aktivnosti. Pomaganje učenicima, evaluacija.
ATMOSFERSKE PADAVINE	Posjedovanje osnovnih znanja o atmosferskim padavinama, izgled, nastanak, ponašanje ljudi i životinja.	Prepoznavanje i imenovanje atmosferskih padavina, zaštita od atmosferskih padavina.	Pravilno postupanje prilikom različitih atmosferskih padavina. Pravilan stav prema prirodi i prirodnim procesima.	Posmatranje i uočavanje karakteristika atmosferskih padavina. Izvođenje oglada. Učešće u zajedničkom radu.	Organiziranje i izvođenje različitih oglada. Priprema materijala. Pripremanje cjelokupnog nastavnog procesa.
PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDEUĆNOST KRAJA	Posjedovanje znanja o prošlosti i sadašnjosti zavičaja, o spomenicima, građevinama i pisanim spomenicima kao svjedocima prošlosti	Sposobnost opisivanja prošlosti zavičaja, prepoznavanja na slikama, fotografijama, ilustracijama. Prepoznavanje i imenovanje karakteristika kraja.	Izgrađen pozitivan stav prema historiji kraja, tradiciji i običajima	Obilazak značajnih spomenika kulture, značajnih građevina, muzeja, institucija. Prikupljanje građe o prošlosti zavičaja.	Organizacija posjeta kulturno historijskim spomenicima i građevinama kraja. Podstrekavanje, praćenje, pomaganje.
OBILJEŽJA ZAVIČAJA	Znanje o obilježjima zavičaja; konfiguracija terena, položaj, razvijenost, komunikacija, saobraćajna povezanost	Vještina imenovanja obilježja zavičaja.	Pozitivan stav o zavičaju	Posmatranje, bilježenje, izvještavanje, prikupljanje građe, izrada tematskog panoa	Planiranje, pripremanje, organizacija rada u učionici i izvan nje, pomoć učenicima u samostalnom radu.
DAN I SAT; MJERENJA VREMENA SATOM	Posjedovanje znanja o danu i mjerenju vremena. Dan traje od 0,00 sati do 24,00 sati (24 sata). Znaju mjeriti vrijeme satom	Sposobnost očitavanja vremena na satu	Pozitivan stav o protoku vremena (dana i sata kao jedinica za vrijeme)	Prikupljanje različitih slika i modela satova. Izrada modela satova. Uzajamna pomoć između učenika	Planiranje, pripremanje, podsticanje. Pomaganje učenicima u izradi modela satova. Praćenje, bilježenje, pomaganje.

ORJENTACIJA NA GEOGRAFSKOJ KARTI – PRONALAZENJE ZNAČAJNIH GEOGRAFSKIH OBILJEŽJA	Osnovna znanja o geografskoj karti i snalaženju na njoj. Prepoznavanje značajnih geografskih obilježja na osnovu boje, linije, kartografskih znakova	Sposobnost snalaženja na geografskoj karti (određivanje strana svijeta), sposobnost prepoznavanja značajnih geografskih obilježja na geografskoj karti.	Izgrađen pozitivan stav o radu	Korištenje geografske karte za usvajanje znanja. Učešće u radu odjeljenja i grupe. Uzajamno pomaganje.	Obezbjedivanje neophodnih sredstava za učenje i rad. Organiziranje nastavnog procesa. Planiranje i pripremanje.
UMANJENO PREDSTAVLJANJE PREDMETA I UDALJENOSTI – KAKO NASTAJE GEOGRAFSKA KARTA	Razumiju razmjer 1:10, znaju izraditi plan učionice I znaju se snalaziti na planu Znaju da je geografska karta umanjeno predstavljanje jednog dijela zemljine površine sa svim njegovim obilježjima	Umanjeno predstavljaju predmete i udaljenosti. Izrađuju tlocrt učionice	Svjesnost o mogućnosti umanjeno predstavljanja objekata i udaljenosti u prirodi Pozitivan stav prema učenju i izvršavanju zadataka	Mjerenje, umanjeno predstavljanje predmeta i udaljenosti	Pripremanje Organizacija i realizacija nastave Praćenje napretka učenika i procjena postignutog
(IZRADA SKICE OKOLINE ŠKOLE)- prebačeno iz III IZRADA GEOGRAFSKE KARTE UŽE OKOLINE (TLOCRT)	<i>Imaju osnovna znanja o izradi skice i znaju uraditi skicu okoline škole. Učenici se znaju služiti različitim materijalima i tehnikama za izradu najjednostavnijih geografskih karata.</i>	<i>Izrađuju skicu bliže okoline škole.</i> Izrada jednostavne geografske karte bliže okoline škole sa pravilnom upotrebom simbola i boja.	<i>Pozitivan stav prema učenju i izvršavanju zadataka, te pozitivan stav prema nauci.</i> Pozitivan stav prema geografskoj karti	<i>Izrada skice okoline škole.</i> Učešće u izradi «prve geografske karte».	<i>Priprema materijala za izradu skice. Izrada skice (demonstriranje).</i> Priprema materijala za izradu geografske karte. Demonstriranje načina izrade geografske karte.
KULTURNE I JAVNE I PROSVJETNE USTANOVE U MOM MIJESTU	Posjedovanje znanja o kulturnim prosvjetnim i javnim ustanovama u mjestu i njihovom značaju za život čovjeka	Sposobnost imenovanja i prepoznavanja kulturnih, javnih i prosvjetnih ustanova u mjestu	Pozitivan stav prema navedenim ustanovama	Posjeta nekim od kulturnih, javnih ili prosvjetnih ustanova u mjestu	Pripremanje i organiziranje nastavnog procesa, posjeta kulturnim, javnim i prosvjetnim ustanovama, briga o bezbjednosti djece
ŠIRI ZAVIČAJ - KANTON	Imaju osnovna znanja o širem zavičaju – kantonu, o geografskim i drugim obilježjima zavičaja	Sposobnost imenovanja kantona u kojem žive i interpretacija znanja o geografskim obilježjima i drugim karakteristikama.	Pozitivan stav prema učenju i izvršavanju zadataka. Pozitivan stav prema širem zavičaju	Korištenje dodatnih izvora znanja. Posjete raznim mjestima u kantonu.	Pripremanje nastavnog procesa, organizacija i izvođenje nastave i jednodnevnih izleta u kantonu.
SAOBRAĆAJNA POVEZANOST U KANTONU	Posjedovanje znanja o razvijenosti infrastrukture u mjestu (saobraćaj, PTT mreža)	Prepoznavanje značaja saobraćane povezanosti za razvoj zavičaja – kantona.	Pravilan odnos prema saobraćaju, čuvanje saobraćajnih znakova	Posmatranje, istraživanje, bilježenje, demonstriranje.	Osmišljavanje interaktivnog učenje, planiranje i realiziranje planiranog, pomaganje učenicima u samostalnom radu
RAZVIJENOST ŠIREG ZAVIČAJA – PRIVREDA I TURIZAM	<i>Učenici/ce imaju znanja o poljoprivredi, ratarstvu, voćarstvu, vinogradarstvu, uzgoju ljekovitog bilja, uzgoju industrijskih i krmnih biljaka. Posjeduju znanja o stočarstvu u užem i širem zavičaju, lovu i ribolovu. Znaju nabrojati tvornice (fabrike) i rudnike u zavičaju. Posjedovanje osnovnih znanja o privredi i njenoj razvijenosti u kantonu, te turizmu kao značajnoj privrednoj grani</i>	<i>Razlikuju privredne objekte i imenuju ih. Razlikuje različite grane privrede.</i> Sposobnost razlikovanja razvijene od nerazvijene privrede i turizma	<i>Cijeni privredu u zavičaju i ima izgrađen stav o značaju privrede za razvoj društva uopće.</i> Pozitivan stav prema privrednim granama i turizmu u zavičaju	<i>Posjete, posmatranje, razgovor, zaključivanje</i> Rad na promociji turizma u zavičaju. Obilazak značajnih privrednih kapaciteta, posmatranje, bilježenje i interpretiranje	<i>Organizacija nastave van učionice.</i> Organiziranje posjeta značajnim privrednim kapacitetima i turističkim destinacijama u kantonu.

UZAJAMNI ODNOS PRIVREDE I OBILJEŽJA ZAVIČAJA	Znaju napraviti vezu između obilježja zavičaja i privrede u zavičaju	Sposobnost prepoznavanja privrednih obilježja i pravljenja uzajamne veze među obilježjima i privredi u zavičaju	Razumijevanje odnosa između obilježja zavičaja i privrede u zavičaju	Izrada tematskog panoa. Posmatranje, bilježenje, izvještavanje	Pripremanje, organizacija i realizacija nastave. Praćenje napretka učenika i procjena postignuća.
PRIRODNO GEOGRAFSKE ODLIKE BOSNE I HERCEGOVINE	Osnovna znanja o prirodno geografskim odlikama Bosne i Hercegovine (reljefu- planine ravnice, polja, riječne kotline)	Vještina prepoznavanja geografskih odlika na geografskoj karti, prepoznavanje osnovnih kartografskih zankova	Ljubav prema zavičaju i državi Bosni i Hercegovini, čuvanje historijskih tekovina	Prikupljanje materijala o Bosni i Hercegovini, izrada tematskih panoa, posmatranje, zaključivanje	Priprema i organizacija nastavnog procesa, organizacija posmatranja, saradnja sa lokalnom zajednicom.
UZROČNICI BOLESTI	Osnovni uzročnici bolesti su virusi i bakterije. Čistoća je pola zdravlja. Kako očuvati zdravlje	Preventivno djelovanje na sprečavanju zaraznih bolesti. Pravilna upotreba lijekova	Izgrađen odnos prema uzročnicima bolesti	Posjeta nekoj od zdravstvenih ustanova i razgovor sa ljekarom o uzročnicima bolesti	Razvijanje radnih navika kod učenika po pitanju higijene. Priprema materijala i sredstava za rad. Pomoć učenicima u samostalnom radu.
NEPRIJATELJI ZDRAVLJA – (DUHAN, ALKOHOL, DROGA)	Znaju da su duhan, alkohol i droga štetni za ljudsko zdravlje.	Prepoznaju lica u alkoholiziranom stanju.	Svjestan je štetnosti duhana, alkohola i droge i na to upozorava druge.	Posmatranje, zaključivanje. Izrada panoa.	Omogućavanje posmatranja, prikupljanje materijala, pomoć učenicima u samostalnom i grupnom radu.
KULTURA ŽIVLJENJA	Znanja o osnovnoj kulturi stanovanja i življenja, ishrani, odijevanju, obuvanju...	Sposobnost pridržavanja osnovnih pravila kućnog reda, kultura stanovanja i življenja	Ponašanje u skladu sa kućnim redom i civiliziranim dostignućima	Istraživanje, prikupljanje materijala i prezentiranje naučenog o kulturi življenja	Vlastitim primjerom pokazuje civilizacijska dostignuća iz kulture življenja
ODMOR I REKREACIJA KAO HIGIJENSKA NAVIKA	Znanje da je odmor i rekreacija osnovna ljudska potreba koja utiče na zdravlje i radne aktivnosti, te mentalne aktivnosti ljudi	Čuvanje od zaraznih bolesti. Održavanje lične higijene i higijene prostora	Pravilan i pozitivan odnos prema zdravlju, ličnih higijeni i higijeni prostora	Čuvanje lične higijene i higijene prostora. Prevencija od uzročnika bolesti	Organizacija nastave van učionice.
ZAGAĐENOST TLA, VODE I VAZDUHA	Znaju da je čovjek i njegovo djelovanje najveći uzročnik zagađivanja tla, vode i vazduha	Razlikovanje zagađenog od nezagađenog zemljišta, tla vode i vazduha Sposobnost razumijevanja značaja čistog okoliša za zdravlje ljudi	Razvijena svijest o očuvanju zemljišta, vode i vazduha od zagađivanja,	Čuvanje okoline, izvođenje akcije čišćenja okoline	Učešće u pripremi i organizaciji izvođenja akcija na čišćenju okruženja

*Obrazloženje:

- Nastavna cjelina „Izrada skice“ se realizira u četvrtom razredu.
- Nastavna jedinica:“ Odjeća i obuća“ se ne realizira.

**MUZIČKA/GLAZBENA
KULTURA**

4. RAZRED

MUZIČKA /GLAZBENA KULTURA- IV RAZRED

(2 sata sedmično - 70 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA		
PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
ZNANJE	<p>Sticanje znanja o: Pjevanje jednoglasno, dvoglasno, u kanonu (od solističkog do skupog -Poznavanje oznaka i termina (talij.) za gradacije u tempu i dinamici slušanjem i u notnom zapisu ; -Uvođenje muzičkih termina: prima volta, sekonda volta; repeticija; ligatura; - U notnom zapisu prepoznaje osminku, četvrtinku, polovinku, cijelu notu i odgovarajuće pauze; - Svjesno izvodi jednostavne brojalice prema notnom zapisu u 2, 3 i 4-dijelnu- dobnu mjeru ritamskim govorom; Podjela jedinice mjere na dva dijela (ta, ta-te) ; - Sviranje kao pratnja pjevanju; aktivno učešće u izradi aranžmana za Orffove muzičke instrumente; -Zvučno i vizuelno prepoznavanje melodijskih Orffovih instrumenata (sviranje na metalofonu); - Muzičke igre, pokret i ples kao elementi u izražavanju ritma, tempa i dinamike; -orkestarskim instrumenatima po grupama: gudački, duhački drveni i limeni (truba, trombon), udaraljke;</p>	<p>Učenici bi trebali imati znanje i razumijevanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - O potrebi stalnog vježbanja pjevanja i sviranja svakog pojedinaca i znanja muzičkih termina u interpretaciji muzičkog djela u horu i orkestru; - osnovnih muzičkih pojmova : trajanja, ritam, mjera, melodija, tempo, dinamika - razumije trajanje nota i odgovarajućih pauza (osminka, četvrtinka, polovinke i cijele note); - Uočava i obrazlaže primjenu raznih instrumenata u izradi aranžmana i kreativno ih koristi u improvizaciji, -Da svaki instrument ima značaj u orkestru i da su odnosi među njima u sviranju i igri različiti ; -O značaju i potrebi muzike u životu,
SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	<p>Razvijanje muzičke sposobnosti i vještine: -uočavanja, saopštavnja razlika u notnom zapisu (melodija, ritam, mjera); -Kvalitetne interpretacije muzičkog djela (od solističkog do skupnog); -memoriranja djela, naslova i autora; - aktivne muzičke interakcije sa okruženjem kroz sve muzičke sadržaje; -Improvizacija i prezentacija ideja (individualno i u grupi); -sistemiziranja muzičkih znanja uz korištenje muzičkih termina; - korištenja znanja u osmišljavanju ideja za kreativno ispoljavanje, - predviđanja rezultata u improvizaciji -Izražavanje doživljaja djela likovno, literarno i pokretom,</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Postavljati pitanja kad se nade pred novim muzičkim zadatkom, -Koristiti prethodna muzička iskustva i muzičke termine, - Koristiti određene kriterije za izvođenje i/ili procjenu slušanog djela, -improvizacije na Orffovim instrumentima postaju originalnije i predstavljanje razredu (publici) sve slobodnije; - da izlažu svoje mišljenje i ideje i praviti poređenja ostvarenog, -Ispravljati svoje i ukazivati na greške drugih u muziciranju,

VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	<p>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</p> <ul style="list-style-type: none"> -prema sebi kao pjevaču i sviraču, a u odnosu na druge, -sve snažnije ispoljavanje dječije emocionalne i estetske osjetljivosti na kvalitet muzike -o značaju muzike u životu i potrebi učenja muziciranja kao cjeloživotnom procesu; -ispoljavanje intenzivne želje za bavljenjem muzikom -interesi i ljubav prema sadržajima muzičke baštine BiH postaju intenzivni - Razvijanje trajnih interesa i ljubavi prema muzici kako bi ona postala trajna potreba djece, 	<ul style="list-style-type: none"> - samopouzdanje u pjevanju; zalaganje i odgovornost za kvalitet skupnog muziciranja - Iskazuje svoje mišljenje, korigira sebe i druge, te poštuje i cijeni mišljenja i stavove drugih; - Shvata i razlikuje te aplauzom nagrađuje najkvalitetnije izvođenje -Uviđa i objašnjava ulogu muzike u životu, želi da je često sluša (potreba) -Sa vidnim zadovoljstvom sve samostalnije se uključuje u projekte; - Iskazuje sve veću želju i potrebu za posjećivanjem koncerata. -Uključuje se u muzičke sekcije; - upisuje se u muzičku školu
--	--	---

PROGRAMSKI SADRŽAJI

- I PJEVANJE I SVIRANJE**
- II MUZIČKE/GLAZBENE IGRE**
- III BROJALICE**
- IV SLUŠANJE MUZIKE**
- V DJEČIJE STVARALAŠTVO**

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U četvrtom razredu polazeći od nivoa postignuća svakog pojedinog učenika, treba naročito raditi na korigiranju problema u razvoju muzičkih sposobnosti i muzičkom opismenjanju koje je u ranijim razredima bilo spontano, nesvjesno i usputno (muzički termini). I dalje u središtu nastavnog djelovanja ostaje rad na otklanjanju problema koje dijete ima, razvoju opsega dječijeg glasa, tačnosti intonacije i opsegu muzičke memorije, a posebno na kultivisanju glasa i porastu kvalitetu pjevanja. Treba i nadalje raditi na razvoju osjećaja za ritam i metrike kroz brojalice i muzičke/glazbene igre, upoznavanju notnih znakova i prihvatanju muzičkih termina kroz svjesno reprodukciju trajanja prikazanim u notnom zapisu. Raditi na sve samostalnijem tačnom zapažanju i određivanju tempa, dinamike, forme muzičkog djela, izvođača i sastava, muzičkih instrumenata orkestra, vrste glasova u horu.

U skladu sa dječijim uzrastom i navedenim zahtjevima i potrebama povećan je broj pjesama za pjevanje i sviranje, kao i slušanje muzike, a smanjen broj muzičkih igara i brojalice. Razlike među učenicima bit će u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina, te razvoju muzičkih sposobnosti tokom godine.

Pjevanjem i sviranjem treba obraditi najmanje **20 pjesama** u toku školske godine. Predložene pjesme odgovaraju opsegu dječijeg glasa, a po sadržaju i karakteru su interesantne su i bliske djeci u četvrtom razredu. Nakon doživljaja pjesme u izvođenju nastavnika ili sa CD-a, djeca je uče pjevajući uz nastavnika, u cjelini odnosno po strofama, uz pratnju melodijskog instrumenta. Praćenjem i analizom notnog zapisa u udžbeniku, učenici će učvrstiti znanja iz notnih vrijednosti (osminka, četvrtinka, polovinka i cijela nota i odgovarajuće pauze), mjere (2, 3 i 4-dijelne), tempa i dinamike, te pjesmu tačno interpretirati. Kreativnost u ovoj oblasti ispoljavat će se kroz dječiju primjenu novih

muzičkih znanja u izradi pratnje i aranžmana, te sviranju na Orffovim ritmičkim i melodijskim instrumentima.

U toku školske godine učenici treba da nauče najmanje **8 muzičkih igara** koje uključuju pokret. One imaju različit sadržaj koji, pored ostalog podržava život u prirodi i razne radove, tradicionalne narodne običaje i drugo. Igre i narodna kola, pomažu i tjelesnom odgoju i upoznavanju narodne muzičke tradicije, jer se sastoje iz osnovnih pokreta: hodanje, poskakivanje s plesnim elementima, te raznih kretnji ruku, pljeskanje, tapkanje, okreti. U takvim slučajevima, koreografije okretnih igara i narodnih kola iz različitih krajeva svih naroda i narodnosti, mogu imati utvrđene figure i kretanje.

U četvrtom razredu treba naučiti najmanje **8 brojalica** što je nešto manje nego u prethodnoj godini. Brojalice, koje su dječija igra, a istovremeno i dječije tradicionalno stvaralaštvo, imaju u ovom razredu veoma različit sadržaj (racionalne i iracionalne brojalice), složeniji ritam i metriku, pa su u razvoju muzikalnosti djeteta ove dobi od izuzetnog značaja. Imenovanje nota po trajanju i *podjela jedinice mjere na dva dijela*, i *ritamskog govora (ta i ta-te)* je novina, koja će omogućiti izvođenje lakših brojalica na osnovu notnog zapisa, pa to predstavlja *stvarni početak muzičkog opismenjavanja*, a koje se bazira na osvještavanje ranijih doživljaja muzičkih zakonitosti. Nastavnik u četvrtom razredu treba posvetiti posebnu pažnju organiziranju maštovitih načina njene interpretacije sa i bez sviranja na instrumentima, sada i uz svjesnu primjenu novih znanja, ohrabrujući i poštujući dječije prijedloge jer je brojalica dio svakodnevnih dječije igre na igralištu i školskom dvorištu.

Slušanje pruža obilje mogućnosti za upoznavanje muzičke umjetnosti i muzičke literature iz svijeta. Zato u četvrtom razredu treba upoznati najmanje **20 kompozicija**, sa težištem i nadalje na umjetničko-doživljajnoj komponenti, sa ciljem da pozitivni interesi i stavovi prema muzičkim vrednotama budu sve jasnije izraženi. Usvajanje muzičkih pojmova i dalje treba da bude prirodno, bez pretjeranog opterećenja muzičkom terminologijom. Slušanjem treba bliže upoznati vizuelno i zvučno orkestarske instrumente po grupama: gudački (kontrabas), duvački: drveni (flauta, klarinet) i limeni (truba, trombon) i udaraljke. I nadalje podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze opisno ili likovno, kao i pokretom jer se time podstiče njihova kreativnost.

U oblasti **dječijeg stvaralaštva** učenike treba uputiti na samostalnije praćenje pjevanja, sigurniju i slobodniju individualnu improvizaciju, komunikaciju putem dijaloga: u paru, te grupnu i kolektivnu. Podsticati i pratiti nivo učešća u muziciranju: po zadatku, samoinicijativno, sa zadovoljstvom i interesom. Podsticati djecu da izmišljaju priče, slikaju seriju slika i muzičko-scenske igre koje će povezati razne umjetničke oblasti i dinamizirati rad u razredu, te da improviziraju na zadanu melodiju, ritam, te izmišljaju melodije na date stihove, kao i stihove na zadanu ili novu melodiju. Navedene oblike dječijeg stvaralaštva raditi uz korištenje instrumenata vlastitog tijela, predmeta u okolini, instrumentima koje su napravila djeca, kao i Orffovog dječijeg instrumentarija, sa naglaskom na originalnost i raznovrsnost dječijih rješenja. Ovakav rad će snažno doprinijeti razvoju dječije kompetentnosti i kreativnih sposobnosti u oblasti muzike kao neverbalne komunikacije, djelujući snažno i na sva druga nastavna područja. Muzički sadržaji u sebi imaju sve elemente koji prirodno pomažu i podržavaju savlađivanje i ostalih sadržaja ovog razreda, pa je i korelacija sa svim drugim predmetima, sasvim prirodna.

Obrazloženje:

U IV razredu realizirati: Pjesmu “Rodila se nota” i

Muzičku igru “U ovom dvoru bijelom”

Pjesmu “Avanture maloga Juju” i

Slušanje „Sretan rođendan (Happy birthday, pjesma iz Engleske)“ ne realizirati jer je učenici znaju.

SADRŽAJ	ZNANJE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (organizacija i metode nastave i učenja, ocjenjivanje)
<p>I PJEVANJE I SVIRANJE Izbor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. U Proljeće (Evo nas opet), Vladimir Đorđević 2. Na kiši (St. Korunović) 3. Rodila se nota (Melisa Ibrahimbegović-Salihović) 4. Medo kočijaš (Franjo Povia) 5. Nestašni dječaci (Josif Marinković) 6. Štamparska greška (Asim Horozić, stihovi Kemal Coco) 7. Mačak i miš (Asim Horozić, stihovi Brato Pavlović) 8. Pokraj grada Sarajeva, narodna pjesma 9. Hej, potoče (M. Meršnik) 10. Školski odmor (D. Basrak) 11. Majčica (Vera Makjanić) 12. Nina, nina, ne da majka sina (uspavanka, zapisao C.Rihtman, Cazin) 13. Baba nina, malo ububano (uspavanka, zapisao C. Rihtman, Tišina-B. Šamac) 14. Jagoda baštovanka (E. Pandur) 15. Dva i dva su četiri 16. Vrani se konji igraju (svatovska, Zapisao Cvjetko) 	<p>-Ima veliki fond pjesmica;</p> <p>-Prihvata korekcije i poštuje pravila pjevanja koja dovode do kvaliteta pjevanja (intonacija, artikulacija, dikcija);</p> <p>-Poznaje osnovne muzičke oznake u notnom zapisu: (dinamika, tempo, note i pauze po trajanju);</p> <p>-Razlikuje note po trajanju: osminka, četvrtinka, polovinka, cijela nota i pauze;</p> <p>- Imenuje i korigira greške u pjevanju i sviranju;</p> <p>-Poznaje, zna da objasni i koristi oznake za dinamiku na maternjem i talijanskom jeziku (p, mf, f i druge);</p> <p>-Poznaje i objašnjava oznake za tempo na maternjem i talijanskom</p>	<p>- Razvija osjet za mjeru i promjenu mjere: 2,3 i 4, tezu i arzu,</p> <p>-Razvija osjet za ritam: podjela jedinice mjere na dva: ta, ta-te);;</p> <p>-Osjet za tempo i dinamiku je sve razvijeniji;</p> <p>- Upoređuje se sa drugima i koriguje vlastito pjevanje i sviranje</p> <p>- Samostalno istraživanje i uključivanje u sviranje pratnje pjesmi.</p> <p>- Kad zatreba traži, i prihvata pomoć, a i sam pruža pomoć, drugima i saraduje;</p> <p>-Poznaje mogućnosti i Orffovih instrumenata i</p>	<p>-Pokazuje veliko zalaganje i trud da svoje muziciranje usaglasi sa grupom i kolektivom;</p> <p>- Često pjeva i svira jer uvida da treba vježbati ako se želi postići kvalitet</p> <p>-Vrši samoprocjenu i u odnosu na druge;</p> <p>- Ima pozitivnu sliku i razvija svijest o značaju svakog pojedinca u horu</p> <p>- Shvata potrebu uklapanja svog glasa u hor/zbor da se doprinese boljem zvučanju.</p> <p>-Razumije i svjesno obavlja muzičke zadatke i obaveze (kao pojedinac ili dio grupe)</p>	<p>-Redovno učešće u pjevanju i sviranju: nastava, priredbe, izleti, kuća;</p> <p>-Komunikacija i interakcija u muziciranju (improvizaciji);</p> <p>-Ponašanje u skladu sa zahtjevima muzičke igre;</p> <p>-Stalna briga i čuvanje školskih muzičkih instrumenata,</p> <p>-Samostalna izrada vlastitih improvizovanih instrumenata</p> <p>-Upotreba instrumenata u skladu sa zadacima pjesme i/ili dogovorenim aranžmanom;</p>	<p>-Planira i osmišljava muzičke igre kao podsticaj za učenje</p> <p>-Inicira i organizira pjevanje i sviranje u interakciji (učenje u školi, u porodici),</p> <p>-Stalno komunicira sa djecom i upućuje ih na izvore znanja.</p> <p>- Motivira rad i nenametljivo rukovodi dječijim aktivnostima</p> <p>- Aktivnim uključanjem u zajednički rad pomaže djeci u kolektivnom, grupnom i individualnom muziciranju.</p>

<p>Rihtman, Lubovo- Šipovo 17. Uspavanka, sefarska trad. 18. Uspavanka, romska trad. 19. Jesen u šumi (M. Milić) 20. Uspavanka za jednu lutku (Refik Hodžić, stihovi Ismet Bekrić) 21. Notni stan (Marija Matanović 22. Bratec Martin, kanon, (Francuska pjesma), 23. Sova, kanon (M. Anceva) 24. Igra kolo veselo, kanon (Z. Grgošević)</p>	<p>jeziku (spor, umjeren, brz);</p> <p>- Prihvata i shvata svrhu korekcije pojedinaca radi podizanja kvaliteta muziciranja u razredu.;</p> <p>- Ima više povjerenja u sebe i samostalnije pjeva i svira Orffove instrumente;</p> <p>-Pjevanje kanona u dva glasa</p>	<p>adekvatno ih i kombinuje sa priručnim.</p> <p>- Muzicira samoinicijativno i bez podsticaja i aktivno učestvuje u izradi aranžmana;</p> <p>-Pokazuje visok nivo spretnosti u sviranju i improvizaciji</p>	<p>-Komentarima i praktičnim djelovanjem pokazuje pozitivne stavove i vrednote prema muzici</p>	<p>- Kroz svoje ponašanje i učestalo muziciranje pokazuje da muziku doživljava i cijeni</p>	<p>-Prati i procjenjuje njihova individualna postignuća, u poređenju sa rezultatima u trećem razredu.</p>
<p>II MUZIČKE /GLAZBENE IGRE Izbor: 1. Skače vrabac u kolu (zapisao Cvjetko Rihtman) 2. Treskavica sitna, narodno kolo (Sarajevo i okolica) 3. Starobosansko kolo - osnovni korak (sela iz okolice Glamoča) 4. Skaka, narodno kolo (Sela iz okolice Bosanskog Šamca) 5. Koko graja (Adnan Mušanović, stihovi Jasmina Mušanović) 6. Djeca se igraju hvatača (Refik Hodžić, stihopvi Grigor Vitez) 7. Hula hop (Adnan Mušanović, stihovi Jasmina Mušanović) 8. Muzikaš (iz zbirke J. Tomasa)</p>	<p>-Ima veliki fond muzičkih igara.</p> <p>- Prati ritam pjesmice pokretom spontano ili izvodi zadatu koreografiju.</p> <p>-Pamti i imenuje pojedine pjesme, igre i kola</p> <p>-Primjenjuje ranije znanje na novu igru; -Ispravno primjenjuje pravila muzičke igre.</p> <p>-Pravilno izvodi igru odnosno kolo.</p>	<p>-Samostalno pjeva i igra sa osjećajem sigurnosti;</p> <p>-Pokretima opisuje događaje u muzičkoj igri (u prirodi, narodne običaji)</p> <p>-Samostalno izvodi zadane pokrete;</p> <p>-Predlaže i nove pokrete koji su adekvatni</p> <p>-Samostalno igra u kolu i usvaja ih sa više sigurnosti</p>	<p>-Shvatanje i razumije značaj pokreta u plesu i kolu</p> <p>-Razvijanje svijesti o kolima kao tradicionalnom muzičkom stvaralaštvu BiH sa utvrđenim pravilima (koreografija)</p> <p>-Podsticanje kreativnosti igrom, pokretom i pjevanjem.</p> <p>- Slobodno i organizovano kretanje u prostoru</p> <p>- Razvijanje svijesti o kulturi ponašanja na</p>	<p>-Odabiranje prikladne igre u učionici. - Predlaganje muzičke igre za priredbe -Praktičan rad: zajedničko i pojedinačno izvođenje pokreta uz pjevanje, na raznim mjestima (u razredu, u dvorištu, vrtu, na izletu),</p> <p>-Uključenje u modeliranje narodnih nošnji (prema originalu ili slikaama)</p> <p>- Izrada nošnji od različitih materijala u učionici, -Crtanje (slikanje) narodnih nošnji,</p>	<p>-Osmišljava, priprema i organizira igre posebno tradicionalne u učionici</p> <p>-Vodi aktivnosti, demonstrira i usmjerava u pravcu dječijih interesa i mogućnosti</p> <p>-Posmatra i prati učenika u radu</p> <p>-Stimulira ih i direktnim učešćem u igrama i kolu,</p> <p>-Upućuje, pomaže, pokazuje simulacije na kompjuteru</p>

<p>9. Urodile tetrejkice, starogradsko kolo iz Livna</p>	<p>-Prepoznaje pojedine tradicionalne nošnje.</p>	<p>- Samostalno izražava kretnjama ono šta muzika sugerise;</p>	<p>nastupima folklornih ansambala</p>	<p>-Rasprave o ponašanju u situacijama na smotri i koncertu, - Učlanjenje u ritmičku i/ili folklornu sekciju</p>	<p>-Sarađuje sa roditeljima i uključuje ih u rad -Organizira praktične vježbe i odlazak na probu folklorne sekcije u školi i u KUD.</p>
<p>III BROJALICE <u>Izbor :</u> 1. Eglen, beglen (Sarajevo) 2. Igralica (Zapisala Bogdanka Đurić, Srbija) 3. Elem, belem (Zapisao Branko Rakijaš, Senj) 4. Ako podeš negdje van 5. Leti, leti, ptičica 6. Alaj ovaj Miki lep (Zapisala Elly Bašić, Cetinje) 7. Mišu, mišu, mišiću 8. Eti peti, u raketu 9. Tip, tip, tip (Nestašni vrapčići)</p>	<p>-Ima u memoriji veći broj ranije obrađenih brojlica i po sjećanju ih izvodi; -Izvodi brojalicu precizno i tačno u skladu sa tekstom; -Prema zaadatku izvodi odgovarajuće pokrete u mjeri i ritmu -Svira ritam na instrumentu po dogovoru i na osnovu vlastitih ideja; - Pokreti su precizni i tačni -Gledanjem u notni zapis izvodi ritam brojalice (ritamskim slogovima: ta, ta – te)</p>	<p>- Upoređuje note i njihovo trajanje u brojlici; -Brzo uočava sličnosti i razlike u trajanju nota i obrazlaže ih; - Na osnovu sviranja ritma prepoznaje ranije naučene brojalice (muzičke zagonetke); - Tačno izvodi mjeru i ritam skandiranjem, odbrojavanjem rukom, koračanjem u koloni, izgovaranjem ritamskih slogova; -Samostalno izvodi ritam sviranjem na instrumentima, -Poigrava se s brojlicom, predlaže i izvodi pratnju, kombinuje instrumente (aranžmani);</p>	<p>-Pozitivno vrednuje brojalicu kao maštovitu igru i komunikaciju koja razvija osjećaj pripadnosti grupi; - Sa posebnim zadovoljstvom se uključuje u izvođenje i raduje novim iskustvima; -Uči i druge izvođenju ritma na instrumentima; - Kroz kreativne načine ritmičkog izražavanja jača samosvijest; - Pamti i donosi u razred nove brojalice i izmišlja nove zajedničke igre; -Shvata da je orkestar - muzički uređena zajednica koja svira prema pravilima i znaku dirigenta</p>	<p>-Izvođenje zapisa na originalnim i napravljenim instrumentima -Osmišljava nove maštovite igre sa instrumentima, - Pronalaženje i zapisivanje brojlica, sortiranje i izvođenje zaključaka -Dopunjavanje zidnog panoa novim zapisima; -Dopunjavanje razredne izložbe-stalna postavka - Crtanje i fotografisanje instrumenata i njihova samostalna prezentacija</p>	<p>-Pokazuje i demonstrira izvođenje i sviranje -Osmišljava prigodne muzičke igre za interaktivno učenje - Pomaže, koordinira rad -Usmjerava aktivnosti učenika, -Procjenjuje interesovanja i napredak učenika, -Razvija kreativnost, dječije radne i kulturne navike</p>
<p>IV SLUŠANJE MUZIKE Izbor : 1. Ne dam kamen zemlje moje (Slavko Olujčić-stihovi Zlatka Artuković)</p>	<p>-Ima bogat fond djela koja prepoznaje slušanjem</p>	<p>-Brzo pamti i pjevuši melodiju pjesme koju sluša;</p>	<p>- Sa vidnim zadovoljstvom izražava utiske o slušanom djelu,</p>	<p>-Istraživanje medija o odgovarajućim djelima</p>	<p>-Osposobljava ih za uočavanje i bilježenje,</p>

<p>2. Amsej Paka Poan (Adnan Mušanović). „Mali šlager“ 3. Pjesma šumskih vila, odlomak iz opere „Aska i vuk“, Asim Horozić 4. Došlo pismo iz Bosne (narodna, obrada Rrešad Arnautović, dvoglasni hor) 5. Ljeto (II stav, iz Četiri godišnja doba A. Vivaldi) 6. Iznad duge (Over the Rainbow), odlomak iz mjuzikla „Čarobnjak iz Oza“ (H. Arlen, E.Y. Harburg). 7. Bumbari i pčele (S. Rajičić -test Čika Andra) 8. Sretna Nova godina (Arsen Dedić) 9. Nebo i planete (Nedžad Merdžanović, stihovi Sanela Pršeš) 10. Bosna, Bosnia (Džani Hot) 11. Za djecu svijeta na kril'ma vjetra (Suad Arnautović, stihovi Velimir Milošević) 12. Kornjače, iz svite Karneval životinja (C.S.Sans) 13. Slon, iz svite Karneval životinja (C.S.Sans), kontrabas 14. Ples šećerne vile i ruski ples-Trepak iz baleta“ Krcko Oraščić“ (Petar Iljič Čajkovski)</p>	<p>-Prepoznaje i saopštava ime kompozitora</p> <p>-Prepoznaje orkestarske instrumente po grupama (gudački, duhački drveni i limeni, udaraljke)</p> <p>-Razlikuje izvodačke ansamble: orkestar, gudačli kvartet, hor (horski glaosovi – ženski, dječiji hor)</p> <p>-Prepoznaje vokalno, instrumentalno i vokalno – instrumentalno izvođenje</p> <p>-Prepoznaje narodnu muzičku tradiciju</p> <p>-Poznaje i pamti imena bh. Kompozitora i njihova najpoznatija djela</p>	<p>- Uočava, upoređuje, razlikuje i samostalno i tačno izvodi zaključke o slušanom djelu ;</p> <p>- Brzo uočava i saopštava izvodača djela</p> <p>-Samostalno određuje karakter kompozicije</p> <p>-Tačno određuje jačinu (glasnoću), tempo i druge karakteristike djela</p> <p>-Razlikuje i poznaje pojedine instrumente I vizuelno i auditivno</p> <p>-Sposoban je da uz slušanje prati jednostavni notni zapis i primjeni muzičke termine: legato, staccato, ritam, melodija</p> <p>-Prilikom slušanja muzike, posebno na koncertu poštuje pravila ponašanja</p> <p>-Koristiti jednostavan muzički jezik za saopštavanje ideja i za imenovanje i opis djela i instrumenata</p>	<p>-Razgovora o osjećaju ugodnosti i opuštanja,</p> <p>- Često traži da se djelo ponovno sluša;</p> <p>-Komentira osobine djela, saopštava zašto mu se dopada ili ne dopada.</p> <p>-Vidljivo pokazuje pozitivne navike i potrebu za muzikom</p> <p>-Biranim riječima i odnosom pokazuje da cijeni muziku, izvodače i kompozitore</p> <p>- Traži da ih vidi uživo na koncertima</p> <p>-Pokazuje kulturu ponašanja kad sluša izvođenje djece u razredu i na koncertu</p> <p>-Aplaudiranjem drugarima i na koncertu pokazuje pozitivan odnos prema djelima i muzičkim umjetnicima</p> <p>-Pokazuje razvoj svijesti o značaju</p>	<p>- U knjigama i štampi pronalaze i prikupljaju slike kompozitora i muzičkih instrumenata (simfonijski orkestar)</p> <p>-Pravljenje preglednog panoa na koji se dodaju slike instrumenata koje su upoznali, što ih motiviše na učenje</p> <p>-Pronalaze i prikupljaju slike tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda BiH</p> <p>-Izrađuju zidne panoe sa tematskim sadržajima</p> <p>-Pronalaze i prikupljaju tradicionalne instrumente iz kraja gdje je škola</p> <p>-Pravljenje zajedničke makete koncertnog podijuma</p> <p>-Vodenje intervjua sa umjetnicima;</p> <p>-Izrada plakata sa važnijim telefonskim brojevima (Narodno pozorište, Opera)</p> <p>-Prikupljanje isječaka iz štampe sa najavom koncerata u gradu</p>	<p>- Upućuje i podstiče na prikupljanje materijala</p> <p>-Osmišljava i realizuje simulacione igre za djecu,</p> <p>-Priprema i vodi djecu kroz aktivnosti dijaloga i interakcije</p> <p>-Pomoć učenicima u samostalnom i grupnom radu.</p> <p>-Ukazuje na adekvatan način izrade preglednih zidnih kalendara sa terminima koncerata.</p> <p>-Planira termine za posjete kulturnim ustanova i bilježi ih na kalendaru</p> <p>-Osmišljava i obavlja temeljitu pripremu učenika za izlaske iz škole i posjete koncertu i kulturnim ustanovama:</p>
--	---	---	---	---	--

<p>15. Dječija simfonija I stav (J. Haydn ili Leopold Mozart) 16. Ples pilića u ljuskama, stav iz djela Slike sa izložbe (Modest P. Musorgski) 17. Mali crnac pleše (C. Debussy) 18.. Klovnovi (D. Kabalevski) 19. Pjesma sedam patuljaka iz filma „Snjeguljica“, Walt Desney 20. Neko me voli (G. Gerhwin) 21. Žuta podmornica (Bitlsi) 22. Darovi za svu djecu (Pajo Kanižaj, stihovi Dijana Bujlat</p>			<p>muzike u porodici, školi i okolini</p> <p>-Razgovorom o muzici u okolini, ispoljava svoje stavove i potrebe za lijepim (auditivna ekologija)</p> <p>- Shvata da muzika ima važnu ulogu za poboljšanje kvaliteta života</p>	<p>(Vodič kroz kulturne muzičke događaje)</p> <p>-Posjeta najznačajnijim kulturnim objektima u mjestu.</p> <p>-Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi</p>	<p>-Objašnjava ponašanje na koncertu, oblačenje;</p> <p>-Saradnja sa roditeljima i umjetničkim ustanovama ;</p> <p>Posmatranje i praćenje napretka učenika, pohvale i nagrade;</p>
<p><u>V DJEČIJE STVARALAŠTVO</u> -Izmišljanje novih pjesmica na zadani ili novi tekst -Izmišljanje teksta na zadanu ili izmišljenu melodiju; -Slobodna improvizacija na Orffovim instrumentima; -Improvizacija pokreta u ritmu i plesu; -Plesna dramaturgija, Literarno i /ili likovno izražavanje doživljaja muzike</p>	<p>-Eksperimentiše, istražuje i kombinuje instrumente; -Samostalno spontano dovrši započetu pjesmu pjevanjem ili sviranjem - Samostalno istražuje instrument i na njemu improvizira -Pravi varijacije na zadanu temu (melodiju, ritam) progovara pokretom, likovno ili literarno;</p>	<p>-Koristiti sopstvenu kreativnost i maštu za rješavanje jednostavnih praktičnih problema -Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja; -Izražava razne ritmove iz života instrumentima -Pravi improvizaciju ritmičke pratnje pjesmi - Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, pokreta i likovnim izrazom.</p>	<p>-Željom za muziciranjem pokazuje pravilan odnos prema muzici -Prati pjevanje instrumentima sigurnije i samostalnije - Vidno iskazuje i saopštava interes i želju za njihovim kombinovanjem, -Slobodnija improvizacija kolektivna, grupna, u paru (dijalogom), individualna -Učešće sa zadovoljstvom u muzičkim igrokazima svog razreda</p>	<p>-Predlaganje oblika muzičkog stvaralaštva -Dogovaranje o improvizaciji koja omogućava neverbalnu komunikaciju i socijalizaciju. -Komunikacija kroz muziku i kooperacija u radu - Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom „ozvučiti“.</p>	<p>-Podstiče kreativne oblike ispoljavanja; -Priprema, rukovodi i razvija interes učenika prema muzici svojim odnosom i stavovima. -Planira aktivnosti i muzičke sadržaje u korelaciji sa ostalim umjetničkim i drugim odgojnim područjima -Posjete koncertima, priredbama -saradnja sa lokalnom zajednicom -Procjenjuje učenička postignuća, podstiče kreativnost</p>

LIKOVNA KULTURA

4. RAZRED

LIKOVNA KULTURA – IV RAZRED

(2 sata sedmično – 70 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO - OBRAZOVNOG RADA			
PROGRAMSKI SADRŽAJI		ODGOJNO OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI	
TEMATSKE CJELINE/OBLASTI	MOTIVI I TEHNIKE	Obrazovni ciljevi	Odgojni i socijalizirajući ciljevi
<p>1. TAČKA I LINIJA</p> <p>- Fokusirano istraživanje i uočavanje /registrovanje/ u okruženju i na likovnim djelima bogatstvo raznolikosti linija/crta, njihovih odnosa, kontrasta, ritma, smjerova i analiza uočenog i istraženog</p> <p>- Kombinovanje linije/crte sa plohom, tačkom i mrljom</p> <p>- Crtačke teksture</p>	<p>- Iz djetetove okoline: ljudi, životinje, biljke, pojave u prirodi, objekti, prostori</p> <p>- Iz sadržaja ostalih predmeta /korelacija sa drugim predmetima/: maternjeg jezika /priča, bajka, pjesma, poslovice...../, PPD, matematike, istorije/historije, muzičke i tjelesne kulture, BiH kulturne baštine.....</p> <p>- Iz narodnih običaja: praznici, značajni datumi, etnografsko nasljeđe</p> <p>- Tačka i crta/linija kao samostalni likovni elemenat sa svim svojim karakteristikama i Kompozicionim odnosima u vizuelno likovnim sadržajima</p> <p>- Nevizuelni poticaji: emocije, čula, muzika</p> <p>- Olovka, tuš i drvce, tuš i kist, lavirani tuš, flomasteri /crni ili tamni/</p>	<p>- Uočiti i uporediti na svojim i umjetničkim radovima; kontrast, ritam, prostiranje linija, i moći se izražavati linijama različitog karaktera i toka.</p> <p>- Uočiti, razumijeti i moći predstaviti crtačku teksturu kroz kontrast skupljenih i raspršenih tačaka i linija u različitim odnosima.</p> <p>- Usvojeni pojmovi za oblast liniju: odnos linija/crta, ritam, smjer, mrlja, crtačka tekstura, površina, tlocrt</p>	<p>- Razvijanje kod učenika senzornih, manipulativnih, izražajnih i praktičkih sposobnosti sa naglaskom na divergentno mišljenje.</p> <p>- Formiranje stavova i odnosa prema vrijednostima, očuvanje kulturne baštine i prirodne okoline.</p> <p>- Pozitivan odnos prema radu: inicijativa, samostalnost, angažovanost, spremnost za saradnju i timski rad.</p> <p>- Razvijanje humanosti, solidarnosti, drugarstva; jačanje i bogaćenje emocija</p> <p>- Razvijanje sposobnosti posmatranja, uočavanja, zaključivanja, snalažljivosti, kreativnog, konkretnog i apstraktnog mišljenja i mašte, orijentacija u vremenu i prostoru</p>

<p>2. BOJA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Usmjerenost istraživanje i opažanje u okruženju i na likovnim djelima kontrast kvaliteta razlika /degradacija boja/, kontrasta kvantiteta /količine/ i komplemen- tarnog kontrasta i prezentiranje istraženog i uočenog - Mehaničko i optičko miješanje boja - Tonsko i kolorističko slikanje - Slikarske teksture 	<ul style="list-style-type: none"> - Akvarel, gvaš, tempera, kolaž, pastel, fleomasteri u boji /za manje formate radova/ 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočiti, razumijeti i moći predstaviti kontrast malih razlika obojenih površina, velikih razlika /kontrast/ obojenih površina; uočiti razumijeti i izraziti komplementarni kontrast; - Razumijeti i moći predstaviti optičko miješanje boja upotrebom obojenih tačaka osnovnih boja - Razumijeti i moći predstaviti mehaničko miješanje boja /dvije osnovne boje daju izvedenu boju/ - Usvojeni pojmovi za oblast boja: intenzitet boje, razređivanje boje, kvalitet boje, komplementarn kontrast, optičko miješanje boja, tonsko i kolorističko slikanje, slikarska tekstura 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje sposobnosti dovođenja u sklad tonova boja, njihova praktična primjena u odjevanju, uređenje životnog prostora, izrada čestitki, ukrasnih predmeta, nakita.... - Razvijanje sposobnosti predstavljanja sadržaja; pjesme, priče, događaja, pojava u prirodi, emocija i sl. kroz likovni izraz
<p>3. PLOHA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dalje razvijanje senzibiliteta prema grafičkom izrazu. - Izrada složenije šablone za grafički otisak - Crta i ploha, fundamentalni element grafike - Višebojna papir grafika 	<ul style="list-style-type: none"> - Papir grafika /izrada šablona od papira kartona/, matrica, grafička boja, tempera 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočiti, razumijeti i moći predstaviti grafičke odnose, rad na izradi šablona za grafički otisak /papir grafika jednobojna i višebojna/, razvijanje senzibiliteta prema grafičkom izrazu - Usvojeni pojmovi za oblast ploha /grafika: višebojna grafika, šablon /matrica za preslikavanje/, grafički otisak, grafičar, štampanje 	

<p>4. POVRŠINA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koncentrisana pažanja na istraživanje i uočavanje proporcija oblika i prostora osnovnih kompozicionih odnosa /simetrije, asimetrije/ u okolini i na umjetničkim djelima i predstavljanje istraženog i uočenog - crta/linija u prostoru /prostorni crtež - Vizuelno opažanje kadra na fotografiji, stripu, TV-slici - Kadrovi u nizu - Crno bijeli film - Boja na filmu - Spot i njegovo značenje - Pismo kao elemenat vizuelnih poruka i njegova likovnost - Scena i scenografija i scenska maska- obliko- vanje i razumijevanje - Zaštitni znakovi 	<ul style="list-style-type: none"> - Realizacija u materijalu po izboru: izrada scenskih elemenata, maski, lutki, čestitki, opreme knjige, reklama /pismo kao elemenat vizuelnih poruka/ tehnike 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočavanje proporcija oblika i prostora i prostornih odnosa /simetrije, asimetrije/ u neposrednom okruženju i na umjetničkim djelima, sposobnost predstavljanja istraženog i zapaženog - Registrovati, razumijeti i moći predstaviti: elemente scenografije, scene i scenske maske, spotove i zaštitne znakove, koristiti pismo kao elemenat vizuelnih poruka /likovnost pisma, bosančica, kaligrafija.../ - Uloga i značaj vizuelnih medija; filma, TV-a, fotografije, značaj boje u medijima - Usvojeni pojmovi za oblast površina: grafički dizajn, maska, scena, scenografija, zaštitni znak, film, video, kadar, strip 	
<p>5. MASA I PROSTOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ploha u prostoru - Plastične teksture /teksture u prostoru/ - Karakter oblika i prostora je rezultat / što proizlazi iz njihovih funkcija - Puna plastika i reljef 	<ul style="list-style-type: none"> - Glina, glinamol, plaste-lin, papir, karton, maekani lim, žica, papirna ambalaža, drveni otpadni materijal 	<ul style="list-style-type: none"> - Usvojeni pojmovi masa i prostor: proporcija, kompozicija oblika i prostora, simetrija i asimetrija, prostorni crtež, trodimenzionalna tekstura, puna plastika, reljef 	

OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA

Da učenici usvoje pojmove, da se znaju koristiti materijalima i sredstvima za oblast liniju:

- da znaju razlikovati liniju po intenzitetu /jačini/, po prostiranju, smjerovi prostiranja linije,
- da prepoznaju ritam kao princip komponovanja,
- da znaju koristiti mrlju i tačku kao likovni elemenat u predstavljanju različitih tekstura i osmišljavanju kompozicije,
- da znaju da je površina
- da tlocrt predstavlja crtež osnove nekog objekta /neke građevine/
- da dalje usavršavaju tehniku korištenja; olovke, tušai drvceta, tuša i kista, da savladaju tehniku lavranog tuša,

za oblast slikarstva:

- da dopunjuju i proširuju znanja o slikarskim tehnikama; akvarelu, gvašu, temperi, kolažu, pastelima, flomasterima u boji,
- da miješaju boje i da upotrebljavaju različite intenzitete boja /da se boja može oslabiti/
- da dobiju osnovne pojmove o komplementarnom kontrastu /boje koje se slažu a nalaze se u suprotnosti/,
- optičko miješanje boja /tačkice dvije različite boje na jednoj površini daju treću boju/
- usvojiti će da način na koji je nanesena boja predstavlja slikarsku teksturu

za oblast ploha/grafika:

- da usvoje pojam šablon /matrica/, grafički otisak, grafičar, štampanje
- da savladaju princip izrade jednostavnog šablona za višebojnu grafiku /papir grafika/

za oblast površina, masa i prostor:

- da shvate šta je proporcija,
- da su sposobni organizovati kompoziciju oblika u prostoru,
- da znaju šta je simetrija i asimetrija,
- da su u stanju izvesti prostorni crtež /crtež sa tankom mekom žicom/
- da znaju šta je to trodimenzionalna tekstura /tekstura izvedea sa nekim oblikovnim materijalom/
- da raspoznaju šta je puna plastika /figura u prostoru/, a šta reljef
- da rade na jednostavnim rješenjima grafičkog dizajna /naslovna strana za knjigu, prospekt...../
- da kreativno izvedu masku, osmisle scenografiju teksta /za predstavu u razredu, školi/, da kreiraju kadar stripa,
- da usvoje pojmove, zaštitni znak, strip, film, video, kadar

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. TAČKA I LINIJA

Likovno područje crtanje:

U okviru ovog likovnog područja, učenici četvrtog razreda radiće na daljem savladavanju korištenja linije, tačke i mrlje kao izražajnog sredstva u predstavljanju prostora i trodimenzionalnih oblika na plohi i u prostoru. Očekuje se da učenik polazeći od sopstvanih iskustava iznalazi vlastita, rješenja u prikazivanju prostora / svoje perspektive/ i prostornih odnosa.

2. BOJA

Likovno područje slikanje:

U slikanim radovima primjećuje se da pored intenzivnih osnovnih boja učenici postepeno uvode i izvedene /sekundare/ boje. Još uvijek je prisutna naglašena konturna linija, a prisutne su i ahromatske

boje; crna, bijela i siva. Boje se postepeno miješaju i sa drugim bojama te se na taj način proširuje paleta učenika. Sa psihičkim odrastanjem učenika na likovnom radu povećava se broj predstavljenih detalja.

3. PLOHA

Kroz tematsku oblast PLOHU mogu se realizovati sve likovne oblasti koje se predstavljaju u dvodimenzionalnoj formi; crtanje, slikanje, grafika.

U četvrtom razredu, pored organizacije kompozicije u formi ritma /ponavljanja oblika/, kružnog ritma, izmjenjenog ritma; slikarskih tekstura, transparentnosti oblika, odnosa slike i teksta, značajniji boj sati može biti usmjeren prema daljem savladavanju oblasti grafike, jednoboje i višeboje /visokog tiska/, u tehnici papir grafike.

4. MASA I PROSTOR

Tematska oblast Masa i prostor obuhvata likovne oblasti: Oblikovanje, građenje, primijenjenu umjetnost i dizajn.

I dalje u ovom uzrastu prisutan je izražen interes za oblikovanjem u prostoru, koje djece doživljavaju kao igru povezanu sa estetskim stvaralačkim procesom. U kreativnom procesu koriste se: glina, glinamol, plastelin, stiropor, vata, vunica i žica, neoblikovani materijal /ambalaža, kutijice...../ i drugi prirodni materijali /plodovi kestena, žira, šišarke i slično/. Definišu se pojmovi i realizuju radovi u punoj plastici i reljefu. Teme /motivi za rad/ su iz učenikovog okruženja; predstave ljudi, životinja, makete, objekti, predmeti primijenjene umjetnosti.

5. POVRŠINA

Tematska oblast Površina realizuje se kroz likovne oblasti; dizajna, grafičkog dizajna, kroz analizu i uočavanju proporcija i odnosa oblika i površina, kompozicionih odnosa: simetrije i asimetrije. Izrada scenografije, oblikovanje maske, kostima. Pismo kao elemenat vizuelnih poruka i njegova likovnost. Učenici rade na izradi stripa, znakova vizuelnih komunikacija, anlizi fotografije, uočavanju i razumijevanju spota, vizuelne medijske poruke.

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Likovna kultura u IV razredu, podrazumijeva angažovanje i povezivanja novih vizuelnih iskustava sa do tada usvojenim znanjem i dodavanjem novih likovnih sadržaja i likovnih iskustava, usvojenom razumijevanju likovne umjetnosti.

Usvajanje znanja i likovno kreativni rad realizuje se kroz forme prostorne organizacije kompozicije:

1. OBLIKOVANJE NA PLOHI - dvodimezionalna organizacija kompozicije
2. OBLIKOVANJE U PROSTORU – rješavanja trodimenzionalnih formi

Ove dvije podjele kerativnog rada po prostornoj organizaciji kompozicije, realizuju se kroz LIKOVNE OBLASTI /likovna područja.

Za oblikovanje na plohi kroz područja:

- CRTANJE
- SLIKANJE
- GRAFIKA

Oblikovanje u prostoru kroz područja:

- PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE
- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA

Programski sadržaji predmeta LIKOVNA KULTURA u osnovnoj školi realizuju se kroz formu tematskih cjelina/oblasti koje bi trebale biti ustrojene /unificirane/ jednobrazno za sve razrede od 1-9. razreda.

1. TAČKA I LINIJA
2. BOJA
3. PLOHA
4. MASA I PROSTOR
5. POVRŠINA

Ovakva forma obezbijeduje kontinuitet u usvajanju i proširivanju znanja, sposobnosti i likovne kreativnosti djece, permanentno kroz cjelokupni osnovnoškolski odgoj i obrazovanje. Tematske cjeline bi se realizovale kroz likovno kreativni rad u svakom polugodištu, što znači da bi svaka tematska cjelina bila dva puta obrađena u toku školske godine. Ovakav pristup zaokruživanja jedne cjeline kroz likovne zadatke /likovne probleme/ obezbijedio bi veću preglednost i sistematizovanje gradiva koje učenici trebaju usvojiti i njegovo logičko ponovno proširivanje u drugom polugodištu. Ponavljanje tematskih cjelina u formi koncentričnih krugova pruža mogućnost preispitivanja usvojenih i prezentiranja novih sadržaja i znanja.

Ovako postavljene tematske cjeline ne isključuju ni jednu oblast, niti bilo koju tehniku.

Kvalitet učenja u likovnoj kulturi je proces kada učenici vizueliziraju problem koji ranije nisu znali, prepoznaju ga i razriješe putem likovno tehničkih sredstava. Taj proces kod učenika razvija kreativno mišljenje, sposobnosti i saznanja što utiče na formiranje likovno oblikovnih temelja koji će im pomoći u analizi složenih vizuelno likovnih ideja i problema u komponovanju osmišljenih likovnih kompozicija. Likovna pismenost podstiče se kroz nastavu koja učenike uključuje u aktivan proces vizuelnog istraživanja, doživljaj zadovoljstva u razrješavanju problema i sposobnosti vrednovanja. Razvoj likovne pismenosti obuhvata razradu zadatah nastavnih tema putem kojih učenici spoznaju /stvaraju predstavu/ o značaju likovne umjetnosti u vlastitom životu, i interakciju umjetnosti, nauke i društva, novih medija i okruženja.

Motivi – teme /likovni sadržaji/

Zahvalne teme za likovno kreativni rad predstavljaju doživljaji i spoznaje. Motive prema svojoj vizuelizaciji sadržaja dijelimo na:

1. Vizuelne motive
2. Nevizuelne motive
3. Motive likovne forme /likovni i kompozicioni elementi/

- iz neposrednog okruženja djeteta; porodica, škola, mjesto stanovanja, prostori, objekti, pojave u prirodi, biljke.....

- sadržaji drugih predmeta /korelacija sa drugim predmetima/; maternjeg jezika /priča, bajka, poslovice, basna, pjesmica, matematike, moje okoline, glazbene kulture, tjelesne i zdravstvene kulture

- iz narodnih običaja /tradicije/; značajni datumi, praznici, etnografsko nasljeđe

- likovni i kompozicioni elementi; shodno učeničkom uzrastu razrješavanje likovnih zadataka kroz upotrebu likovnih i kompozicionih elemenata

- nevizuelni poticaji; emocije /osjećanja/, čula, muzika...

POJMOVI KOJE ĆE UČENICI USVOJITI

CRTANJE : odnos linija/crta, ritam, smjer, mrlja, crtačka tekstura, površina, tlocrt

SLIKANJE: intenzitet boje, razređivanje boje, akvalitet boje, komplementarni kontrast, optičko miješanje boja, tonsko i kolorističko slikanje, slikarska tekstura

GRAFIKA: višebojna grafika, šablon /matrica za preslikavanje/, grafički otisak, grafičar, štampanje

PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE: proporcija, kompozicija oblika i prostora, simetrija i asimetrija, prostorni crtež, trodimenzionalna tekstura, puna plastika, reljef

VIZUELNA KOMUNIKACIJA: grafički dizajn, maska, scena, scenografija, zaštitni znak, film, video, kadar, strip

OCJENJIVANJE

Ocjenjivanje u predmetu Likovna kultura je izuzetno složen segment rada nastavnika, obzirom da crtež predstavlja cjelinu koja u sebi sadrži komplekse sposobnosti i osobina djeteta, upornosti i iskustva, stečenog znanja i usvojenih navika, pozitivnog i negativnog uticaja sredine, kao i sklad emocionalnih i izražajnih sposobnosti transponovanih u likovne elemente. Iz tog razloga i dječiji crtež moguće je analizirati sa različitih aspekata:

1. estetskog
2. psihološkog
3. pedagoškog.

Ako prihvatimo da se djeca likovno izražavaju jer imaju potrebu da iskažu svoj svijet, svoje viđenje svijeta, predmeta i pojava, svoje strahove i oduševljenja, onda su svi ti radovi “stenografski zapis duše” i kao takvi moraju biti dobri.

Činjenica je da se nastavnik u razredu susreće sa učenicima koji su nadareni i onima koji nisu, i postavlja se pitanje šta raditi u takvoj situaciji? Učenici koji nisu nadareni ne bi smjeli biti “kažnjeni” slabim ocjenama zato što je priroda “zaboravila” da ih obdari sposobnosti za likovno-kreativno izražavanje /ne posjeduju likovni talenat/.

Predmet Likovna kultura složen je iz dva segmenta;

1. Likovna Forma /Likovni jezik/ i
2. Likovnih sadržaja

Oblast Likovna Forma /Likovni jezik/ koji se odnosi na likovne elemente i principe komponovanja su teoretskog karaktera i mogu se savladati i usvojiti.

Dakle, učenici koji nisu talentovani trebaju imati priliku u skladu sa svojim mogućnostima da usvajaju likovni jezik i njime se izražavati. Prilikom ocjenjivanja manje nadarenih učenika treba pratiti i imati u vidu individualne mogućnosti, stepen zalaganja i želje da se realizuje postavljeni zadatak, napor koji djete ulaže u realizaciju zadatka da bi postiglo rezultat, aktivnost na časovima likovne kulture. Nema loših dječijih radova.

Vizuelno estetska kultura razvija kod učenika sposobnost uživanja i razumijevanja umjetno-sti, odnos prema estetskom, pravilno doživljavanje vizuelnih informacija, odnos prema svjetskoj i našoj kulturnoj baštini.

Pravilan odnos nastavnika prema učeničkim radovima je od izuzetnog značaja za likovno kreativni rad djece. Ako nastavnik traži od djece da tačno “prepisuju” percipirano, da doživljavaju i gledaju očima odraslih svijet oko sebe, onda takva nastava Likovne kulture ne odgovara osnovnim principima savremene nastave, ciljevima i zadacima koji se pred nju postavljaju.

**TJELESNI I ZDRAVSTVENI
ODGOJ
4. RAZRED**

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ – IV RAZRED

Sedmični fond sati	3
Fond sati za godinu	105
Ukupan broj nastavnih cjelina	6
Ukupan broj nastavnih tema	54
Broj frekvencija nastavnih tema	-

Broj nastavnih cjelina	SADRŽAJ - CJELINE	Broj nastavnih sati PRAKTIČNO	Broj nastavnih sati TEORIJA
1.	IGRE SA PRIMJENOM BIOTIČKIH MOTORIČKIH ZNANJA	66	1
2.	ELEMENTARNE IGRE		1
3.	RITMIKA I GIMNASTIKA		1
4.	PLES		2
5.	ŽIVJETI ZDRAVO	6	2
6.	VANNASTAVNE AKTIVNOSTI	4	1
7.	VANŠKOLSKE AKTIVNOSTI	19	2
UKUPNO		94	11
UKUPAN BROJ SATI		105	

NASTAVNE CJELINE I NASTAVNE TEME

Svaka je nastavna cjelina podijeljena na teme ovisno o analizi inicijalnog stanja, motoričkog znanja i materijalnih uslova o čemu nadalje ovisi i određivanje frekvencije po pojedinim temama i nastavnim jedinicama.

1. IGRE SA PRIMJENOM BIOTIČKIH MOTORIČKIH ZNANJA

- **Igre u funkciji razvoja BMZ za savladavanje prostora (pravolinijsko-krivolinijsko)**
 1. Igre sa primjenom BMZ - hodanje
 2. Igre sa primjenom BMZ - trčanje
 3. Igre sa primjenom BMZ - puzanje
 4. Igre sa primjenom BMZ - kolutanje
 5. Igre sa primjenom BMZ - valjanje
- **Igre u funkciji razvoja BMZ za savladavanje prepreka**
- **Horizontalnih prepreka**

6. Igre sa primjenom BMZ – balansiranja
7. Igre sa primjenom BMZ – provlačenja
8. Igre sa primjenom BMZ – naskakivanja
9. Igre sa primjenom BMZ – saskakivanja
10. Igre sa primjenom BMZ – preskakivanja

➤ Vertikalnih

11. Igre sa primjenom BMZ - provlačenja
12. Igre sa primjenom BMZ - uspinjanja
13. Igre sa primjenom BMZ - silaženja

➤ **Igre u funkciji razvoja BMZ za savladavanje otpora**

➤ **Pasivni otpor**

14. Igre sa primjenom BMZ – držanja
15. Igre sa primjenom BMZ – višenja
16. Igre sa primjenom BMZ – upiranja
17. Igre sa primjenom BMZ – vučenje
18. Igre sa primjenom BMZ – guranja
19. Igre sa primjenom BMZ – podizanja
20. Igre sa primjenom BMZ – nošenja

➤ Aktivni otpor

21. Igre sa primjenom BMZ – držanja
22. Igre sa primjenom BMZ – nadvlačenja
23. Igre sa primjenom BMZ – nadgurivanja

➤ **Igre u funkciji razvoja BMZ za manipulisanje predmetima**

24. Igre sa primjenom BMZ – bacanja
25. Igre sa primjenom BMZ – hvatanja
26. Igre sa primjenom BMZ – vođenja
27. Igre sa primjenom BMZ – žongliranja

2. ELEMENTARNE IGRE

28. Elementarne igre bez pomagala
29. Štafetne igre bez pomagala
30. Slobodno poigravanje i vođenje lopte
31. Slobodna igra u označenom prostoru (3:3;4:4)

3. RITMIKA I GIMNASTIKA

32. Hodanje u zadatom ritmu
33. Plesni koraci

34. Gimnastičko hodanje i trčanje (sa promenom ritma, tempa i dinamike)
35. Okreti (u mestu, za 45°, 90°, 180° i 360°)
36. Kompleks vežbi oblikovanja uz muziku
37. Preskakanje vijače u kretanju;
38. Koreografija sa obručem.
39. Kolut naprijed niz kosu ravan
40. Kolut nazad niz kosu ravan
41. Kolut naprijed
42. Kolut nazad.

3. PLES

43. Narodni ples po izboru;
44. Plesne koreografije po izboru učitelja;
45. Individualne plesne koreografije;
46. Društveni plesovi

4. ŽIVJETI ZDRAVO

➤ Pravilna prehrana

47. Ljudsko tijelo
48. Redovita tjelesna aktivnost, odmor
49. Svakodnevne zdrave navike i briga za svoje zdravlje

➤ Lična higijena i higijena zdravlja

50. Važnost osobne čistoće/ higijene

5. VANNASTAVNE AKTIVNOSTI

➤ Prevencija ovisnosti

51. Moje tijelo

6. VANŠKOLSKE AKTIVNOSTI

➤ Aktivnosti u prirodi

52. Izleti

➤ Olimpijski dan

53. Takmičenje (orijentacija i orijentiring)
54. Igre bez granica

CILJEVI I ISHODI UČENJA

CILJEVI		ISHODI UČENJA
Očuvanje i unapređenje zdravlja		<p>Zna zašto je zdravlje osnova i preduvjet svih ljudskih aktivnosti</p> <p>Zna zašto tjelesna aktivnost utječe na očuvanje i unapređenje zdravlja</p> <p>Zna zašto je pravilno držanje tijela uvjet za sprečavanje deformacija kičme, grudnog koša, ekstremiteta i da se osigura normalno funkcioniranje organizma</p> <p>Zna zašto je prekomjerna tjelesna težina izvor brojnih tegoba i zdravstvenih problema i da joj je najčešće uzrok nepravilna ishrana i nekretanje</p> <p>Zna zašto je fizička aktivnost izvor dobrog raspoloženja koje pomaže zdravlju</p> <p>Zna da je čovjek dio prirode i da su fizičke aktivnosti u prirodi važne za djecu</p> <p>Zna zašto kvalitet, oblik i veličina, te vanjskim prilikama i aktivnosti neprimjerena odjeća i obuća mogu negativno uticati na zdravlje</p> <p>Porodično koristi zdravstvene usluge</p> <p>Ima usklađen dnevni ritam odmora, spavanja, učenja i igre, primjeren uzrastu, uz asistenciju odraslih</p> <p>Izbjegava situacije u kojima se može povrijediti i zna tražiti pomoć</p> <p>Poznaje principe pravilne i redovite ishrane, ima kulturu ishrane</p> <p>Ima osnovne navike lične i kolektivne higijene</p> <p>Zna zašto su psihoaktivne supstance štetne</p> <p>Tražiti će pomoć ako je zlostavljano (fizički, emocionalno ili seksualno) i/ili zanemarivano, ili zna za takav slučaj</p>
Rast i razvoj	Antropometrijska obilježja	<p>U početnom i završnom stanju, utvrđena karakteristična odstupanja između djece od prosjeka (razreda, škole) i izvršeno razvrstavanje djece prema njihovom stvarnom stanju i razvojnim potrebama</p> <p>U početnom i završnom stanju, utvrđeno stvarno stanje: stopala, ekstremiteta, kičme, grudnog koša i potrebne korektivne aktivnosti</p> <p>U početnom i završnom stanju, utvrđen napredak u visini, prosječan, natprosječan, ispod prosjeka</p> <p>U početnom i završnom stanju, utvrđen napredak u težini: normalan, povećan, smanjen</p> <p>U početnom i završnom stanju, utvrđen odnos težina-visina: normalan, mršavost, pretilost, potrebne aktivnosti za normalizaciju odnosa</p> <p>U početnom i završnom stanju, utvrđen odnos potkožnog masnog tkiva i mišićne mase: izvrstan, natprosječan, prosječan, ispod prosjeka, loš, potrebne aktivnosti za normalizaciju odnosa</p>
	Funkcionalne sposobnosti	<p>U početnom i završnom stanju, za četiri minute pretrči distancu za ocjenu aerobne izdržljivosti: loše, ispod prosjeka, prosječno, natprosječno, izvrsno, predložene aktivnosti za normalizaciju stanja</p> <p>U početnom i završnom stanju, puls u mirovanju je: vrlo nizak, nizak, umjeren, visok, vrlo visok, potrebne aktivnosti za praćenje i normalizaciju stanja</p> <p>U početnom i završnom stanju, krvni pritisak je: vrlo nizak, nizak, normalan, visok, vrlo visok, potrebne aktivnosti za praćenje i normalizaciju stanja</p> <p>U početnom i završnom stanju, funkcionalne sposobnosti omogućavaju mu adaptaciju na primjerene fizičke napore: normalno, sa primjetnim znakovima zamora, s izraženim znakovima zamora, s izrazito izraženim znakovima zamora, potrebne aktivnosti za praćenje i normalizaciju stanja</p>
	Psihomotoričke sposobnosti	<p>U početnom i završnom stanju, ocjena za taping rukom: loše, ispod prosjeka, prosječno, natprosječno, izvrsno, potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka</p> <p>U početnom i završnom stanju, ocjena za skok udalj s mjesta: loše, ispod prosjeka, prosječno, natprosječno, izvrsno, potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka</p> <p>U početnom i završnom stanju, ocjena za poligon natraške: loše, ispod prosjeka, prosječno, natprosječno, izvrsno, potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka</p> <p>U početnom i završnom stanju, ocjena za izdržaj u visu zgibom: loše, ispod prosjeka, prosječno, natprosječno, izvrsno, potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka</p> <p>U početnom i završnom stanju, ocjena za podizanje trupa: loše, ispod prosjeka, prosječno, natprosječno, izvrsno, potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka</p> <p>U početnom i završnom stanju, procijenjene psihomotoričke sposobnosti: loše, ispod prosjeka, prosječno, natprosječno, izvrsno, potrebne aktivnosti za stimuliranje napretka</p>

Usvajanje znanja, razvijanje sistema vrijednosti, stavova i navika	Znanja	<p>Zna zašto su djetinjstvo i mladost odlučujući za potpuni rast i razvoj čovjeka, njegovih osobina i sposobnosti</p> <p>Zna zašto su osobine i sposobnosti čovjeka nedjeljiva cjelina</p> <p>Zna da je visina pretežno urođena osobina, različito važna za različite sportove</p> <p>Zna da je u odnosu na visinu, normalna težina preduvjet za optimalno funkcioniranje organizma i uspjeh u psihomotoričkim i drugim aktivnostima</p> <p>Zna zašto je potkožno masno tkivo izvor fizičkih i psihičkih problema</p> <p>Zna zašto pravilna ishrana i svakodnevno vježbanje smanjuju potkožno masno tkivo i povećavaju mišićnu masu</p> <p>Zna zašto fizičke aktivnosti utiču na pravilan rast, razvoj i funkcioniranje organizma, ukoliko svakodnevno vježba</p> <p>Zna da bez kisika čovjek ne može živjeti i da je dovoljna količina kisika uvjet za normalan rast, razvoj i dobro funkcioniranje organizma tokom svih ljudskih aktivnosti</p> <p>Zna da svakodnevnom vježbanjem pomažemo organizmu da optimalno regulira potrebu za kisikom</p> <p>Prepoznaje fiziološke znake umjerenog opterećenja i zamora i zna tražiti pomoć ako se loše osjeća</p> <p>Zna da je kretanje čovjekova prirodna potreba i da je svakodnevno kretanje uvjet za normalan rast, razvoj i funkcioniranje organizma</p> <p>Zna da čovjek posjeduje kretne sposobnosti, koje se mogu povećati i prilagođavati potrebama čovjeka svakodnevnim vježbanjem u djetinjstvu i mladosti</p> <p>Zna da su za povećanje nivoa i kvaliteta različitih kretnih sposobnosti potrebne i različite vježbe</p> <p>Zna zašto je igra posebno značajna za razvoj dječijih osobina i sposobnosti</p> <p>Zna ulogu dijelova tijela prilikom vježbanja</p> <p>Poznaje termine za označavanje osnovnih vježbovnih položaja, stavova, pokreta i kretanja</p> <p>Zna tri kompleta jutarnjih vježbi u trajanju od po 12 minuta</p> <p>Zna pravilno izvesti raznovrsne forme prirodnih oblika kretanja kao atletske sadržaje: trčanje, visoki i niski start, skok udalj iz mjesta i zaleta, skok uvis i bacanje predmeta</p> <p>Zna pravilno izvesti osnovne elemente gimnastičke vježbe oblikovanja: jačanja, istezanja i labavljenja</p> <p>Zna pravilno izvesti osnovne sadržaje planiranih elemenata ritmike, plesa i narodnih igara</p> <p>Zna pantomimom i pokretom pokazati različite životne situacije</p>
	Vrijednosti, stavovi, navike	<p>Naviklo je da pravilno drži tijelo pri sjedenju, stajanju i hodanju</p> <p>Pozitivno doživljava i vrednuje nastavu tjelesnog i zdravstvenog odgoja</p> <p>Upoznaje i prihvata svoje osobine, sposobnosti i ograničenja, od značaja za učešće u fizičkoj aktivnosti</p> <p>Samostalno primjenjuje naučene modele fizičke aktivnosti, jutarnja gimnastika, zagrijavanje i smirivanje organizma, igre</p> <p>Posjeduje pozitivno iskustvo kroz ovladavanje sve složenijim kretnim zadacima</p> <p>Poznaje rodne (spolne) karakteristike, uvažava suprotni spol</p> <p>Uvažava kolektiv i međusobnu saradnju</p> <p>Potiče prijateljstvo i strpljivo ponašanje u grupi</p> <p>U igri je aktivno, interaktivno i kreativno</p> <p>Razvija smisao za takmičenje uz poštovanje pravila igre i takmičenja</p> <p>Prepoznaje nesportsko ponašanje: gruba igra, kršenje pravila, nepristojno ponašanje</p> <p>Razvija dobre ekološke navike</p>

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

Polazni kriteriji za što kvalitetniji obrazovni standard tjelesnog i zdravstvenog odgoja su:

1. objektivnost – prilagođenost sadržaja materijalnim uvjetima,
2. primjerenost sadržaja dobi i spolu djeteta,
3. sigurnost djece,
4. korisnost sadržaja za svakodnevni život, sportsku rekreaciju, urgentne situacije ili pogodnost za nadgradnju različitih kinezioloških aktivnosti,
5. razvoj antropoloških obilježja djece,
6. interes i potreba djece.

Program tjelesnog i zdravstvenog odgoja integrira obrazovnu, antropološku odgojnu komponentu.

U razrednoj nastavi težište obrazovne komponente je na usvajanju bitnih teorijskih i psihomotoričkih znanja, odnosno na modificiranim biološkim i osnovnim kineziološkim znanjima, upotpunjenim osnovnim teorijskim znanjima iz kineziologije. Cilj primjene osnovnih teorijskih znanja o ubrzanim biološkim promjenama u organizmu je upoznavanje djece s povezanošću tjelesnog vježbanja i voluminoznosti tijela, prenošenje saznanja o uticaju pravilne prehrane na zdravlje, kao i o uzrocima mogućih nesrazmjera u odnosu visine i težine. Djecu je potrebno uputiti u način izračunavanja ITM (indeks tjelesne mase), upoznati ih sa kontrolnim uređajem za sprečavanje pojave pretilosti, razlozima pojave umora u školi i načinima njegova otklanjanja. Uvoditi djecu u organizaciju sportskih natjecanja s naglaskom na uključivanje u suđenje različitih kinezioloških djelatnosti. U 4. razredu potrebno je usavršiti sva osnovna motorička znanja, kao pripremu za predmetnu nastavu tjelesne i zdravstvene kulture. Uz osnovna motorička znanja iz hodanja, trčanja, skakanja, potrebno je posebno usvojiti osnovne sadržaje iz nogometa, odbojke i rukometa, te iz narodnog plesa iz zavičajnog područja.

Antropološka komponenta odnosi se na sistemsku i trajnu promjenu prvenstveno morfoloških, motoričkih i funkcionalnih obilježja djece. Opći morfološki učinci podrazumijevaju uticaj na sastav tijela unutar kojeg se ističe povoljan odnos između količine mišićne mase i potkožnog masnog tkiva, te sprečavanje pretilosti. Fiziološki učinci su usmjereni na podsticanje funkcija krvotoka i dišnog sistema, te djelovanje na kvalitet koštano-mišićnog sistema, pri čemu istodobno poboljšavaju aerobne i anaerobne sisteme dobijanja energije. Pozitivno djelovanje na imunološki sistem jednako je potrebno za održavanje zdravlja i sprečavanje akutnih i hroničnih bolesti. Samosvojnost tjelesnog i zdravstvenog odgoja ogleda se i u prostoru razvoja motoričkih sposobnosti, čime povećava mogućnosti motoričkog izražavanja djece u svim ljudskim aktivnostima. U ovom razvojnom razdoblju treba podsticati aktivaciju motoričkih jedinica s obzirom na potrebnu snagu i brzinu u jednostavnijim pokretima i kretanjima. Složenijim kretanjima razvijati sa stajališta nervno-mišićne koordinacije kontrolu pokreta. *Motoričke sposobnosti* koje su posebno pod uticajem podražaja su: brzina, koordinacija, ravnoteža i gibljivost. U području funkcionalnih sposobnosti uključivanjem aerobnih programa uticati na srčano-žilni i dišni sistem te na razvoj maksimalnog relativnog primitka kisika.

Također započeti značajnije djelovati na sisteme anaerobnog dobivanja energije potrebne pri eksplozivnim, odnosno brzinskim aktivnostima.

Obilježje četvrtog razvojnog razdoblja, odnosno drugog osnovnoškolskog ciklusa, što obuhvaća 4., 5. i 6. razred osnovne škole, jeste postupno, ali progresivno razlikovanje djevojčica i dječaka u morfološkim osobinama, te psihomotoričkim i funkcionalnim sposobnostima.

Odgojna komponenta ima za cilj stvaranje takvog sistema vrijednosti u vezi s tjelesnim vježbanjem da tokom života samoinicijativno i trajno provode tjelovježbu. Odgojni zadaci koji se podjednako odnose na prvi, drugi, treći i četvrti razred osnovne škole:

1. sticanje higijenskih navika,
2. razvijanje individualne odgovornosti za vlastito zdravlje,
3. podsticanje interesa za bavljenje sportom i sportskom rekreacijom,
4. prihvaćanje i uvažavanje različitosti,
5. prihvaćanje vlastite ličnosti,
6. razvijanje pozitivne slike o sebi,
7. razvijanje sposobnosti samokontrole,
8. razvijanje vještine svladavanja straha,
9. podsticanje ustrajnosti,
10. postavljanja cilja i postupno dolaženje do njega,
11. razvoj saradničkog ponašanja,
12. prihvaćanje i razumijevanje potreba djece s teškoćama,
13. praćenje vlastitog napretka,
14. razvijanje komunikacijskih vještina,
15. razvijanje osjećaja zadovoljstva,
16. poznavanje i pridržavanje mjera opreza za očuvanje života i zdravlja,
17. podsticanje poštovanja tradicije kolektivnog identiteta.

VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE

Rješavanje problema vrednovanja i ocjenjivanja djece u nastavi tjelesnog i zdravstvenog odgoja izvodi se:

1. procjenjivanjem tjelesnog razvoja (visine, težine i držanja tijela),
2. testiranjem manifestnih motoričkih i funkcionalnih dimenzija i procjenom latentnih motoričkih (koordinacije, agilnosti, ravnoteže, preciznosti, gipkosti, snage, brzine i izdržljivosti) i funkcionalnih (kardiovaskularnih i respiratornih) sposobnosti,
3. ocjenjivanjem znanja, sportsko-tehničkih dostignuća i stavova djece prema tjelesnom i zdravstvenom odgoju.

Jedna od baterija mjernih instrumenata za procjenu tjelesnog razvoja, funkcionalnih i psihomotoričkih sposobnosti mogla bi biti:

1. Tjelesni razvoj: tjelesna visina, tjelesna masa i držanje tijela,
2. Funkcionalne sposobnosti: trčanje u vremenu od 3 minute,

3. Psihomotoričke sposobnosti: brzina frekvencije pokreta – taping rukom, koordinacije – poligon natraške, eksplozivne snage – skok u dalj s mjesta, repetitivne snage – pretklon trupa, statističke snage – vis u zgibu, fleksibilnosti – pretklon raznožno.

U drugom ciklusu ocjenjivanje je brojčano i opisno. Opisna ocjena obuhvaća kratak opis uspješnosti i napretka djeteta, njegove saradnje, aktivnosti u pojedinim sadržajnim cjelinama i, eventualno, sklonosti. Podaci o tjelesnom razvoju i sposobnostima unose se u dnevnik rada nastavnika. Rezultati praćenja služe kao osnova za programiranje rada, u individualnom pristupu i određivanju radnih zadataka za svako dijete, kao i za njihovo ocjenjivanje.

Ocjenjivanje ima ulogu podsticajne povratne informacije, što znači da se mora voditi računa o slijedećem:

1. povratna informacija je efikasna kada je data neposredno nakon aktivnosti na koju se odnosi, ili tokom obavljanja aktivnosti,
2. ona mora biti konkretna, tj. mora se odnositi na aktivnosti i učinak djeteta, a ne na ličnost ili trajne karakteristike osobe,
3. ona mora biti pozitivna, sadržati isticanje onih elemenata koji su za pohvalu, a tek potom onih elemenata u odnosu na koje bi dijete trebalo ili moglo uložiti dodatne napore.

Ovako postavljeno i realizirano praćenje napretka i ocjenjivanje (kvalitativno, kontinuirano, konkretno, pozitivno i adekvatno obrazloženo), doprinosi i njihovom razvoju pojma o sebi, formiranju realne slike o sebi, o onome što znaju, umiju, o svojim sposobnostima, što je značajno za razvoj samopoštovanja djeteta i zdravog odnosa prema sebi i svijetu oko sebe.